

O TROPIENIU KSIĄŻEK PRZEZ CARSKĄ CENZURĘ

O prześladowaniu polskiej książki w Lublinie i na Lubelszczyźnie pisali już zasłużeni historycy i archiwiści: Józef Seruga i Jan Riabinin. Pierwszy z nich jest autorem dwuodcinkowego artykułu „Z działalności cenzury rosyjskiej w Polsce”, zamieszczonego w czasopiśmie *Rok Polski*¹, natomiast Jan Riabinin opublikował w *Pamiętniku Lubelskim* pracę pt. „Fragmenty z dziejów cenzury lubelskiej. 1831—1864”². Chociaż obaj autorzy byli wielkimi znawcami zasobów archiwalnych, to jednak nie dotarli do wszystkich materiałów odnoszących się do działalności cenzury w Lublinie i na Lubelszczyźnie po upadku powstania listopadowego. Po wielu latach udało mi się odnaleźć parę cennych rękopisów, które wzbogacają naszą wiedzę o carskiej cenzurze i pozwalają ponownie zabrać głos w tej bardzo ważnej sprawie.

Po roku 1831 cenzura rządowa radykalnie zastrzyła swoje przepisy. Zaborca, przeświadczony o wielkiej roli druku jako przekazu myśli i narzędzia kształtowania nastrojów patriotycznych w podbitym kraju, starał się o ograniczenie jego oddziaływania. Do stałej praktyki należało zatem systematyczne kontrolowanie wszelkich zakładów drukarskich i litograficznych, księgarni, i bibliotek. Miało ono na celu tropienie wydawnictw zakazanych, drukowanych w kraju i za granicą, których liczba wzrastała z roku na rok. Ze szczególną zaciekleścią starano się „oczyszczyć” kraj z wydawnictw drukowanych w kraju w czasie powstania listopadowego, bądź takich, które przeniknęły z zewnątrz. Tak więc na ziemiach polskich zaboru rosyjskiego cenzura była ważnym narzędziem w procesie rusyfikacji ujarzmionego narodu.

W Lublinie policja przeprowadzała systematyczne rewizje w zakładach zajmujących się produkcją i obiegiem książek. Pod czujnym nadzorem były lubelskie drukarnie, które podejrzewano o pracę na rzecz powstania. Ogromne zainteresowanie budził *Kurier Lubelski*, który ukazywał się w latach 1830—1831 i miał charakter wybitnie patriotycznego dziennika, a wydawał go adwokat Jan Czyński. Na łamach pisma redaktor informował o ofiarach społeczeństwa na rzecz powstania, o rewolucyjnym zrywie młodzieży, o manifestacjach ludności, o ogólnej sytuacji politycznej. Jan Czyński ugruntowywał wiarę w słuszność powstańczej sprawy, zachęcał do walki, podkreślał wrogość wobec cara i przyjaźń

¹ Józef Seruga *Z działalności cenzury rosyjskiej w Polsce* (Wyjątki z aktów sekretnych gubernatora rosyjskiego w Lublinie z lat 20-tych ubiegłego wieku). *Rok Polski* 1917 nr 9 s. 78—86, 1918 nr 1 s. 59—70.

² Jan Riabinin *Fragmenty z dziejów cenzury lubelskiej. 1831—1864 r. Pamiętnik lubelski* T. 1 1930 s. 34—51.

dla narodu rosyjskiego, w imię hasła: „Będziemy walczyć z carem, nie z Rosją”. Po upadku powstania i wkroczeniu wojsk rosyjskich do Lublina, redaktor pisma musiał ratować się ucieczką do Warszawy, a następnie emigrować za granicę.

W sprawie *Kuriera Lubelskiego* wszczęto energiczne śledztwo, mające na celu ustalenie drukarni i innych okoliczności towarzyszących ukazaniu się tego interesującego pisma. Marianna Wysocka złożyła pisemną deklarację, iż w dzierżawionej przez nią Drukarni Rządowej dziennik ten nie był tłoczony³. Było to fałszywe zeznanie, gdyż późniejsze badania dowiodły, że tam właśnie drukowano *Kurier Lubelski*.

Już w r. 1833 Komisja Rządowa SWDiOP miała alfabetyczny wykaz wszystkich książek, pism periodycznych, drobnych broszur, nut i rycin wydanych podczas rewolucji listopadowej. Podejrzewano jednak, iż nie jest to spis kompletny. Zwrócono się czym prędzej do właścicieli składów księgarskich tak stołecznych, jak i prowincjonalnych, drukarni, wszelkich litografii, kierowników bibliotek szkolnych, redaktorów stołecznych gazet: *Kuriera Warszawskiego*, *Gazety Warszawskiej* i *Dziennika Powszechnego*, o nadesłanie informacji o książkach, odezwach, pieśniach, nutach i rycinach tak „wysłanych na świat, jako i przygotowywanych do wydania w ciągu rewolucji”⁴.

Było to nader sprytnie posunięcie, ponieważ pozwalało na ujawnienie druków powstańczych, tłoczonych często konspiracyjnie.

Dyrektorzy Gimnazjum Wojewódzkiego w Lublinie, najpierw Ignacy Neuburg, a następnie Daniel Truskołaski, zawiadamiali Komisję Wojewódzką, że żadnych pism i druków wydanych podczas powstania ani biblioteka, ani kancelaria nie posiadają⁵. Natomiast inspektor szkoły obwodowej w Hrubieszowie, ks. Jan Boryski, znany ze swej lojalnej postawy wobec rządu, przesłał — wraz ze stosownym pismem — dwie broszury: *Odezwę rządu rewolucyjnego do żołnierzy i oficerów* z dnia 4 grudnia 1830 r. oraz *Odezwę Lelewela do stanu nauczycielskiego* z dnia 18 grudnia 1830 r.⁶ Inspektor szkoły obwodowej w Opolu Lubelskim Stanisław Wilczopolski nadesłał (przy piśmie z dnia 12 listopada 1834 r.) *Katalog uczniów Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu za rok 1830*.⁷

Po powstaniu listopadowym nie tylko drukarnie podlegały okresowym i nadzwyczajnym rewizjom. Systematyczne kontrole przeprowadzano również w placówkach księgarskich, poszukując w nich druków wydanych bez pozwolenia cenzury, wreszcie takich, które zdaniem władz mogły wywierać „szkodliwy” wpływ na mieszkańców zniewolonego kraju. Lista książek zakaznych jest długa, prowadzone badania pozwalają uzupełnić ją o nowe, nie znane dotąd tytuły. Dla historii książki polskiej zewidencjonowanie i szczegółowe opisanie tych zakazanych druków jest sprawą pierwszorzędnej wagi.

Już 21 października 1832 r. przeprowadzono surową rewizję w lubelskich księgarniach: Kazimierza Szczepańskiego i Stanisława Streibla oraz u kramarza Zacharskiego, poszukując dzieła Józefa Hermana Schmitta *Zgodność i różność między wschodnim i zachodnim Kościołem czyli pomysł ku połączeniu odstępnej Cerkwi z Kościołem rzymsko-katolickim*,

³ AP Lublin MmL 681.I.

⁴ AP Lublin KWL 133.

⁵ Tamże.

Warszawa 1831. Na karcie tytułowej nie wyszczególniono drukarni, nazwiska wydawcy ani tłumacza, co już mogło stanowić wystarczający pretekst do dyskwalifikacji utworu. Podejrzewano, że wydawcą był ks. Józef Gołębiowski.

„Ponieważ książka ta — czytamy w piśmie Komisji Rządowej SWDiOP — napelniona jest fałszywą nauką i obelżywymi dla wiary panującej w Cesarstwie wyrażeniami, której przeszło 100 egzemplarzy rozsprzedano, z woli JO. Księcia Namiestnika Królewskiego z dnia 18 IX/1 X rb., gdziekolwiek się znajduje, zabraną i do biura jego odesłaną być winna. Komisja Rządowa poleca przeto Komisji Wojewódzkiej, ażeby bez straty czasu wszystkim urzędom policyjno-administracyjnym wydała rozkazy do zabrania książki powyżej wzmiankowanej...”⁸.

Według Karola Estreichera wydawcą był Błażej Gutkowski biskup podlaski, który z tego powodu wydany został z kraju, a samo dzieło uległo konfiskacie i dzisiaj stanowi bibliograficzną rzadkość⁹.

Pewne zastrzeżenia mogła też wzbudzić osoba nie ujawnionego na karcie tytułowej tłumacza. Cenzura zapewne wiedziała, że był nim Franciszek Siarczyński, dyrektor Ossolineum, który nie tylko książkę przetłumaczył, ale opatrzył ją obszernymi notami, tak, że z powodzeniem można ją uważać za jego własne dzieło, opracowane jedynie na podstawie pracy J. H. Schmitta. Głęboko patriotyczna i społecznie zaangażowana twórczość Franciszka Siarczyńskiego nie podobała się władzom zaborskim i kościelnym¹⁰. Można też mieć poważne wątpliwości, czy książka ta była istotnie drukowana w Warszawie. Bardziej prawdopodobny jest adres lwowski.

W wyniku uporczywych poszukiwań jeden egzemplarz tego mocno „kontrowersyjnego” dzieła znaleziono u ks. Trojanowskiego, proboszcza parafii Łabunie.

Przedmiotem intensywnych poszukiwań stała się książka Izabelli Czar-toryskiej pt. *Książka do pacierzy dla dzieci wiejskich, podczas mszy świętej, dla szkółki puławskiej napisana*, Puławy 1830. Cztery egzemplarze tego druku skonfiskowano w księgarni Stanisława Streibla¹¹. Na karcie tytułowej nie ujawniono nazwiska autora ani też nazwy drukarni. Choć książeczka ta została wyposażona w uwagę „Za pozwoleniem cenzury rządowej” nie uchroniło to jej od konfiskaty. Obejmuje ona różne modlitwy. Spośród nich na uwagę zasługuje patriotyczna *Modlitwa przy mszy Świętej za ojczyznę*, zaczynająca się od słów: „Boże świata! Stwórczo nieba i ziemi, w Twoim ręku są losy narodów, giną lub słyną podług woli Twojej...”. W tekstach innych modlitw wiele zwrotów w rodzaju: „Boże łaskawy, ratuj ojczyznę naszą”, „Boże osłaniaj ojczyznę”. Od strony 25-ej zamieszczono psalmy i pieśni. Tutaj znajdują się pieśni Jana Kochanowskiego oraz parę tekstów anonimowych, prawdopodobnie — Franciszka Książczaka, co sugerowali cenzorzy, ale piszącej te słowa nie udało się zidentyfikować tych utworów.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże KWL 134.

⁸ Tamże KWL 133 MmL 246.

⁹ Karol Estreicher *Bibliografia Polska XIX stulecia* 1878 t. 4 s. 206.

¹⁰ Henryk Łapiński *U początków działalności wydawniczej Ossolineum 1817—1834*. Wrocław 1973 s. 34—41.

¹¹ AP Lublin MmL 246.

Cenzura nie miała żadnych wątpliwości, że druczek pochodzi z Drukarni Puławskiej, która ze zrozumiałych względów była represjonowana przez policję.

Skonfiskowano również w Lublinie i na Lubelszczyźnie u księgarzy i kramarzy, a nawet u osób prywatnych niedużą książeczkę do nabożeństwa pt. *Wybór pieśni nucących tajemnice Chrystusa Pana, Najświętszej Matki Jego i niektórych świętych*, przedrukowaną w Częstochowie w r. 1832 przez znanego drukarza dewocjonaliów, Pawła Szyszkowskiego. Według raportu urzędu municypalnego m. Turobina, książeczka ta nasycona była „nieprzyjawnymi wyrazami przeciw prawemu rządowi”¹².

Wyrażenie „niestosowne” znaleziono też w książeczce do nabożeństwa Benedykta Joachima Chmielowskiego pt. *Bieg roku całego na cześć i chwałę Boga w Trójcy św. jedynego, niepokalanie poczętej P. Maryji i wszystkich Świętych albo modlitwy na wszystkie całego roku święta uroczyste i nieuroczyste, tudzież inne nabożeństwa*, Częstochowa 1836. Sześć egzemplarzy druku zabrano kramarzowi Zdybickiemu¹³.

U tego samego kramarza skonfiskowano 16 „sztuk” książek, jak napisano „wyraźnie krajowych, pochodzących z częstochowskiej drukarni”. Wśród nich były: *Sejmik zwierzęcy od bawiących się łowami złożony*, z dołączonym na końcu druku tekstem pt. *Pochwała butelki*, Ferdynanda Rajmuda *Chłop milionowy czyli dziewczyna ze świata czarownego*, trzyaktowy melodramat, niezwykle kasowy, tłumaczony z niemieckiego przez Józefa Damsego, artystę Teatru Narodowego i wydany w Warszawie po raz pierwszy w r. 1829. *Pogrzeb księcia Józefa Poniatowskiego* — to nic innego, jak jeden ze słynnych „śpiewów” Juliana Ursyna Niemcewicza. Wiersz ten odbity został dodatkowo i przekazany na rynek księgarski w formie osobnej odbitki. W zachowanym spisie nie udało się odczytać jednej pozycji oraz ustalić bliższych szczegółów bibliograficznych — również skonfiskowanego u kramarza wydawnictwa — *O pisarzach historycznych*.

W dniu 21 marca 1835 r. ów kramarz, podpisujący się trzema krzyżkami, wniósł podanie do władz o zwrot zabranych książek¹⁴.

Urzednicy cenzury zgłosili następnie zastrzeżenia wobec drukujących się we Wrocławiu pism Klementyny z Tańskich Hofmanowej, przebywającej wówczas na emigracji. Miały one bowiem zawierać „myśli, wyrażenia i nowe dodatki niezgodne z zamiarami rządu”¹⁵. *Wybór pism* Klementyny z Tańskich Hofmanowej ukazał się w oficynie Wilhelma Bogumiła Korna w r. 1833 bez pozwolenia cenzury. Na dziesięciotomową edycję złożyły się: *Pamiętka po dobrej matce*, *Powieści historyczne*, *Biografie znakomitych Polaków i Polek*, *Opisy różnych okolic Królestwa Polskiego*, *Powieści moralne*, *Listy o wychowaniu* oraz *Rozmaistości*. Jak głosiła nota wydawcy, było to „nowe, oryginalne wydanie przejrzone i poprawione przez autorkę”. W ramach tej edycji wiele tekstów ukazało się po raz pierwszy. Przebija z nich głęboka myśl patriotyczna i umiłowanie ojczyzny. *Wybór pism* wyposażony został w podobizny wielkich Polaków i Polek, takich jak Franciszek Dionizy Kniaźnin, Stanisław Małachowski, Maria Leszczyńska.

¹² Tamże KWL 133.

¹³ Tamże MmL 246.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ J. Seruga op. cit. 1917 nr 9 s. 86.

Zalecono więc odpowiednim czynnikom pilnie uważać, aby wydrukowane we Wrocławiu utwory nie przenikały potajemnie przez granice Królestwa i nie rozpowszechniały się wśród społeczeństwa polskiego. Lubelscy księgarze złożyli pisemne zobowiązania, iż nie sprowadzą pism tej autorki do swoich księgarni.

W r. 1835 zabroniona została prenumerata i sprzedaż pisma periodycznego *Przyjaciel Ludu*, wydawanego w Lesznie nakładem i drukiem Ernesta Güntera. Jak wiadomo, początkowe tomy redagował w duchu patriotycznym Jan Popliński, znakomity filolog i pedagog¹⁶. Tygodnik był popularnym, bogato ilustrowanym i niezwykle poczytnym magazynem, mającym na celu szerzenie oświaty, umiłowania narodowych pamiątek, a zwłaszcza dostarczenie wiadomości związanych z dziejami i piśmiennictwem polskim. Drukowano w nim artykuły historyczne, wyjątki z dawnych pamiętników, ryciny itp. W październiku 1843 r. skonfiskowano Józefowi Kocowskiemu, chłopcu sklepowemu u Braci Baumgartnerów książkę pt. *Prawa trzech narodów do Korony Polskiej*. Poprawny tytuł dzieła brzmi: *Roztrząśnienie krótkie Prawa trzech Dworów do Korony Polskiej należących*.

Oprócz dzieł wychodzących spod pióra wybitnych ówczesnych pisarzy poczęły krążyć po kraju ulotne wierszyki satyryczne o treści patriotycznej. Ich sprzedaż trudnili się głównie kramarze, handlujący na jarmarkach książeczkami do nabożeństwa, kantyczkami i elementarzami. U wspomnianego już kramarza Zdybickiego skonfiskowano jeden egzemplarz wierszy pt. *Zbiór piosenek rozmaitych wraz z krakowiakiem po śp. księciu Józefie Poniatowskim i pieniem żałobnym pogrzebowym tego księcia*. Nieco później odbierano od kramarzy popularną wówczas ulotkę *Cud rzadki w świecie, że pijak przecie statkuje się*, ponieważ ukazała się bez zezwolenia cenzury¹⁷.

Poszukiwano druków emigracyjnych. Lękano się ogromnie napisanej „w buntowniczym duchu” epopei Adama Mickiewicza *Pan Tadeusz*. Według posiadanych informacji dzieło to miało być przełożone na język niemiecki przez znanego historyka i publicystę — doktora Ryszarda Spaziera i wydrukowane w Stuttgarcie nakładem księgarza Kotta. Aby więc wspomniany epos, „mogący wywierać szkodliwy wpływ na umysły mieszkańców Królestwa i zakłócać ich spokojność”, nie wcisnął się w jakikolwiek sposób na ziemię Królestwa Polskiego, zalecono szczególne środki ostrożności. W takich przypadkach nie ograniczano się do zwyczajnych rewizji, ale żądano ponadto pisemnych deklaracji w sprawie nie rozpowszechniania zakazanych publikacji¹⁸.

W dniu 6 marca 1833 r. prezes Komisji Wojewódzkiej Lubelskiej otrzymał od Komisji Rządowej SWDiOP pismo następującej treści:

„Otrzymawszy wiadomość, że do Krakowa przysłano kilka egzemplarzy drukowanej w Paryżu, w polskim języku książki pod tytułem *Poezje Adama Mickiewicza*, t. 4, polecam prezesowi Komisji Woj. Lub. ażeby zarządził pilną baczność na książkę wspomnianą, iżby nigdzie sprzedawaną ani rozdawaną nie była, również aby wszędzie gdzie by się w cyrku-

¹⁶ AP Lublin MmL 246.

¹⁷ Seruga op. cit. 1918 nr 1 s. 59—63.

¹⁸ Tenże op. cit. 1917 nr 9 s. 80—82.

lacji okazała, była natychmiast zabieraną i do biura cenzury rządowej w Warszawie odesłaną”¹⁹.

Założona przez Eustachego Januszkiewicza i Aleksandra Jełowickiego Drukarnia i Księgarnia Polska w Paryżu wydała część trzecią *Dziadów* jako tom czwarty *Poezji* wydania paryskiego. Druk ukończono w połowie listopada 1832 r., książkę jednak puszczono w obieg w styczniu następnego roku. Zaraz po wydaniu wysłano egzemplarze tajemną drogą do kraju i wtedy dopiero, gdy mogły już dotrzeć do celu, zaczęto rozpowszechnianie *Dziadów* w Paryżu.

„W kraju — pisze Aleksander Semkowicz — przyjęto *Dziady* z zapalem. Nie mogło to jednak ująć uwadze władz zaborczych, które wskutek tego rychło zabroniły kolportażu i rozpowszechniania wydań parskich Mickiewicza. Posiadanie *poezji* Mickiewicza narażało na wygnanie na Sybir lub wzięcie w „soldaty”. Nie lepiej działo się pod zaborem austriackim, w Galicji. Podejrzewano, że główne ognisko kolportażu *poezji* Mickiewicza znajduje się w Krakowie, więc na żądanie konsula rosyjskiego przeszukiwano podejrzane domy — jednak bezskutecznie. *Dziady* szeszyły się w tajemniczy sposób. Kto ich nabyć nie mógł, pożyczał i przepisywał, a tych przepisywanych kajetów z *poezjami* Mickiewicza było prawie tyle, ile rodzin polskich w Galicji...”²⁰.

Na indeksie cenzury rządowej znalazły się emigracyjne dzieła *Mauryciego Mochnackiego: Über die Revolution in Deutschland* oraz *Powstanie narodu polskiego w r. 1830 i 1831*²¹. Zarówno osoba autora, jak i bardzo drażliwa, z punktu widzenia cenzury, treść obu dzieł była powodem ich szykanowania.

Powstanie listopadowe ma, jak wiadomo, swojego historyka w osobie cytowanego już dra Ryszarda Spaziera. Z pisma Komisji Województwa Lubelskiego do magistratu z dnia 24 września 1832 r. dowiadujemy się mianowicie, że autor ten ogłosił w Lipsku prenumeratę na opracowane „w duchu rewolucyjnym” dzieło *Historia Polski z r. 1830 i 1831* i dokłada wszelkich starań o pozyskanie dużej liczby prenumeratorów. Namiestnik Królestwa Polskiego wydał rozporządzenie, ażeby wszyscy księgarze pod surową odpowiedzialnością dzieła tego nie nabywali²².

Zadbano również, aby nie została wprowadzona do obiegu czytelniczego dwutomowa książka Alberta Laponneraye’a *Kurs publiczny historii od roku 1789 do 1830*. Książkę tę przetłumaczył z francuskiego J. L. Zachyński i wydał we Francji w 1834 r. Jest to dziś bardzo rzadki druk. Miałam w swym ręku tylko tom drugi, został on zaopatrzony w wielce wymowne, korespondujące z treścią książki motto: „... I noszę w mym sercu, wyrytą miłość wolności, a królom wieczną nienawiść” — Voltaire²³. Sama ta dewiza mogła być podstawą dyskwalifikacji utworu. Według oficjalnych czynników dzieło to było „napęłnione myślami szkodliwymi i przewrotnymi”. Niezależnie od bardzo kontrowersyjnej treści osoba autora i jego postawa światopoglądowa mogły budzić uzasadnione zastrzeżenia.

¹⁹ AP Lublin KWL 133.

²⁰ Aleksander Semkowicz *Wydania dzieł Adama Mickiewicza w ciągu stulecia* Lwów 1926 s. 97—99.

²¹ J. Seruga op. cit. 1917 nr 9 s. 82—85.

²² AP Lublin KWL 133 MmL 246.

²³ Tamże.

Albert Laponneraye, wybitny francuski historyk, publicysta i działacz polityczny, był jednym z najczynniejszych członków Towarzystwa Praw Człowieka i Towarzystwa Przyjaciół Ludu w pierwszych latach panowania Ludwika Filipa. Broszurami pisanymi z wielkim publicystycznym temperamentem starał się szerzyć w masach idee republikańskie. Jego wykłady przyciągały tłumy robotników i młodzieży. Rząd przerażony wielką liczbą słuchaczy, których zachwycały jego płomienne mowy, zamknął kurs przy pomocy policji. Gdy zakazano mu tego rodzaju działalności, Laponneraye zaczął publikować swoje wykłady w formie luźnych zeszytów. Były one konfiskowane sądownie, a ich autor skazany na lata więzienia.

Do polskiego wydania jego najważniejszej pracy pt. *Kurs publiczny historii od roku 1789 do 1830* dołączono dwa dodatki, które zostały przez cenzorów ocenione jako wyjątkowo drastyczne i niebezpieczne. Były to: *Sprawa obywatela Laponneraye w Sądzie Przysięgłych Sekwany (Sekcji II) odbyta dnia 27 czerwca 1833 roku* oraz *Obrona obywatela Laponneraye wyrzeczona przed Sądem Przysięgłych dnia 27 czerwca 1833 roku*.

Cenzura uporczywie poszukiwała książeczki Felicjana Roberta Lamennais *Słowa wieszczce*, które w tłumaczeniu Aleksandra Jełowickiego ukazały się w r. 1834 w paryskiej oficynie A. Pinarda. Uznano je za „prze-ciwne tak przepisom religijnym, jak też duchowi rządu”²⁴.

W związku z tym, że w jednym z dzienników francuskich znalazło się ogłoszenie o wydanej w Paryżu książce byłego generała wojsk polskich Romana Sołtyka, zdecydowano, by wprowadzić ją na listę książek zakazanych. Brak jest jednak wiadomości, o którą z książek Sołtyka chodziło²⁵.

Nie tylko książki polskie były bacznie obserwowane przez cenzorów. Szczególną troską władze cenzuralno-policyjne otoczyły druki pochodzenia zagranicznego. Wielka liczba druków francuskich i niemieckich znalazła się na listach książek zakazanych. Wszelkimi sposobami starano się zahamować przepływ literatury zagranicznej do kraju. W całym Królestwie Polskim została zabroniona prenumerata czasopism: *La Gazette Littéraire de Leipzig*, *Le Globe* i *La Revue Encyclopédique*.

Do stałej praktyki należało też usuwanie z książek zbyt drażliwych artykułów, bardziej kontrowersyjnych fragmentów. Posiadamy wiadomość, że tego rodzaju dewastacji dopuszczono się na przykład w czasopiśmie *Revue Encyclopédique* na rok 1831, z którego polecono usunąć artykuł *Politique extérieure et intérieure de la France depuis la révolution de 1830*. Z listopadowego numeru tego czasopisma polecono wyłączyć strony: 311—461, 477, 549, z zeszytu grudniowego natomiast — strony: 691, 787, 809, 810.

W taki sam sposób zdewastowano tom czwarty *Mémoires de Louis XVIII*, Paris 1832. Z *Taschenconservations Lexicon*, Augsburg 1831—1832, Bd. 11 i 12 polecono usunąć artykuł F. Räumera „Polens Untergang”, to jest od strony 395 do końca i wykreślić ten artykuł ze spisu treści²⁶.

Komitet Cenzury interesował się nawet bibliotekami prywatnymi. Do-bierano się do nich przy okazji wystawienia ich na publiczne licytacje. Z księgozbioru Ratomskich ze wsi Chyżowice cenzorzy zakwestionowali

²⁴ Tamże.

²⁵ AP Lublin KWL 133.

²⁶ Tamże.

kilkanaście dzieł, z których jedne były „zakazane, drugie zaś nie znane cenzurze”²⁷.

We wrześniu 1834 r. ustanowiono urząd komisarza do nadzoru nad handlem księgarskim i drukowaniem ksiąg w Królestwie, dla którego opracowano specjalną instrukcję²⁸ (zob. aneks nr 1). Uzasadniając tę decyzję pisano:

„Doświadczenie ostatnich kilku lat przekonało dostatecznie jak mało rząd ufać może zaręczeniom księgarzy i kupców sprzedających książki, ryciny i nuty muzyczne w Królestwie Polskim, pomimo bowiem zobowiązań bądź ustnych, bądź na piśmie danych iż żadnych zabronionych ksiąg, rycin i nut muzycznych trzymać w handlu i sprzedawać nie będą, publiczność krajowa znajduje przecież u nich książki, ryciny i nuty nie rozpatrywane przez cenzurę i które pokątnie w kraju drukowane lub z zagranicy pokrywomiu sprowadzone bywają. W niektórych księgarniach okazały się nadto jeszcze zapasy szkodliwych ksiąg w czasie rokосу drukowanych lub z zagranicy sprowadzonych, które nawet już po ustaleniu prawego porządku nie tylko w Warszawie sprzedawano, lecz do księgarni na prowincję rozsyłane bywają”²⁹.

Funkcję komisarza powierzono Gerardowi Witowskiemu, autorowi głośnej w swoim czasie książki pt. *Pustelnik z Krakowskiego Przedmieścia, czyli charakterzy ludzi i obyczajów*. Otrzymał on szeroki zakres obowiązków i daleko idących uprawnień. Miał obowiązek posiadania wykazu księgarni, drukarni, sztycharni, litografii, składów muzycznych istniejących w całym Królestwie Polskim, odbywania stałych kwartalnych, a w razie potrzeby i nadzwyczajnych rewizji, składania szczegółowych raportów z przeprowadzanych rewizji. Komisarz mógł nawet spowodować zamknięcie takiego zakładu, w którym ujawniono by zakazane wydawnictwa. Co pewien czas otrzymywał do swej dyspozycji wykazy ksiąg zakazanych lub takich, w których tylko pewne fragmenty budziły zastrzeżenia i mogły stanowić podstawę do dyskwalifikacji całego utworu.

W tym czasie nałożono na księgarzy obowiązek zaprowadzenia katalogów księgarskich i stałego ich uaktualniania, drukarzy natomiast zobowiązano do ścisłej ewidencji całej produkcji wydawniczej. Do stałej praktyki władze wprowadziły obowiązek odbierania od księgarzy i drukarzy pisemnych deklaracji, w których zobowiązywali się do nierozpowszechniania zakazanych druków. W zachowanych materiałach źródłowych pełno jest takich zobowiązań.

Przekazując do rąk komisarza ową instrukcję czynniki nadzoru miały nadzieję, że ten „przejawszy się jej celami nie będzie szczędził gorliwości, ażeby środkami trafnymi, legalnymi, na drodze rzetelnego i sumiennego postępowania powściągnąć było można kupców i księgarzy od niedozwolonych i szkodliwych spekulacji, a tym samym usunąć potrzebę udawania się do nadzwyczajnych w tej mierze środków”³⁰.

Tymczasem książki zakazne były rozpowszechniane mimo najsurowszych represji rządu. Wciskały się w granice Królestwa Polskiego różnymi drogami, najczęściej poprzez księgarnię Kornów we Wrocławiu. Firma ta drukowała wiele książek polskich, z reguły bez pozwolenia cenzury

²⁷ Tamże.

²⁸ AP Lublin MmL 246.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

i dlatego jej działalność na terenie Królestwa Polskiego była pod stałą i wnikliwą obserwacją władz.

Wysлідzenie przesyłk książkowych było dość trudne, ponieważ umieszczano je w opakowaniach innych towarów. Przemysłnictwem książek trudnili się Żydzi, chociaż taki kolportaż nie był obcy i Polakom. W mniejszych ilościach książki przywoziły osoby prywatne powracające z zagranicy. Rząd, mając pełną świadomość eskalacji tego zjawiska, chwycił się w końcu ostatecznego środka i nakazał przeprowadzenie ogólnej rewizji księgarń i drukarni w całym Królestwie Polskim. Miała ona być przeprowadzona w taki sposób, iżby więcej nie zachodziła potrzeba tego rodzaju kontroli.

Ogólną rewizję księgarń przeprowadzono w Lublinie i na Lubelszczyźnie w grudniu 1834 r. W akcji tej poza policją wzięły udział osoby „znane z dobrego sposobu myślenia i przychylności do prawego rządu”. W związku z tym cytowany już Józef Seruga wyraził następujące przypuszczenie: „Rewizję księgarń widocznie bardzo szczegółowo przeprowadzono, zabierając przy tym zakwestionowane książki P. Streiblowi i Szczepańskiemu. Szkoda tylko bardzo wielka, że nie ma katalogu tychże”³¹.

Po upływie wielu lat udało mi się odnaleźć ów rejestr zabranych książek (zob. aneksy nr 4—9) ze składów obu księgarzy, jak również raport cenzorów zawierający dokładny opis przebiegu rewizji³² (zob. aneks nr 2). Istotnie rewizja była niezwykle dokładna, miała na celu sterroryzowanie księgarzy. Chodziło o to, aby ich odstraszyć od podejmowania jakiegokolwiek działalności wydawniczo-księgarskiej.

Skonfiskowano bardzo wiele książek w języku polskim. Streiblowi zabrano 45 książek polskich (brak jest wiadomości o liczbie woluminów)³³. Być może, iż został on w porę uprzedzony o mającej się odbyć rewizji i w ostatniej chwili zdołał ukryć jakieś tytuły, co sam sugerował podczas śledztwa. Zabrane Streiblowi książki cenzorzy uporządkowali, dzieląc je na pięć grup, a następnie przekazali je do lubelskiego magistratu. W pierwszej grupie znalazły się te, które „zawsze były i są zakazane” (zob. aneks nr 4). Druga grupa obejmowała druki, które ukazały się „w czasie bezrządu” (zob. aneks nr 5). Nie wszystkie jednak książki wydane w roku 1830 bądź 1831 podlegały konfiskacie. Nie była to więc reguła, która obowiązywała bezwzględnie. Można się było spodziewać pewnej pobłażliwości, jeśli autor miał nienaganną przeszłość, bądź sam druk nie miał charakteru politycznego. Następna grupa objęła takie druki, co do których istniały zastrzeżenia już przed powstaniem listopadowym, więc dozwolone były z pewnymi ograniczeniami, to jest z pominięciem pewnych stron, fragmentów, teraz zaś całkowicie usuwano je z obiegu, co może świadczyć o dalszym zaostrzeniu praktyki cenzorskiej (zob. aneks nr 6). W czwartej grupie znalazło się sporo skonfiskowanych książek, które jednak po namyśle zostały zwrócone księgarzowi w celu wystawienia ich na sprzedaż (zob. aneks nr 7). Prawdopodobnie zdaniem cenzorów szkodliwość społeczna tych druków okazała się niewielka. W ramach tej kolekcji znalazło się parę druków wydanych w latach 1830—1831, jak i działaczy emigracyjnych. Należy jednak uznać je za wyjątki od obowiązujących,

³¹ J. Seruga op. cit. 1918 nr 1 s. 69.

³² Tamże.

³³ Tamże.

surowych reguł. W materiałach źródłowych zachował się jeszcze jeden wykaz książek skonfiskowanych w księgarni Stanisława Streibla, ale spis ten nie ma odpowiedniego nagłówka. (Zob. aneks nr 8).

W księgarni Kazimierza Szczepańskiego skonfiskowano 101 tytułów polskich (wol. 439)³⁴ (zob. aneks nr 9), co stanowiło ogromną stratę. Trzeba wiedzieć, że Szczepański toczył długie boje z policją jeszcze przed powstaniem listopadowym. Wskutek bowiem skargi Klementyny z Tańskich Hofmanowej skonfiskowano u niego pewną ilość książek tej pisarki, rzekomo przedrukowanych bez jej zgody. Szczepańskiego podejrzewano ponadto o przedrukowanie podręcznika kucharskiego oraz *Momusa* Alojzego Żółkowskiego. Śledztwo w tej sprawie wlokło się latami i znalazło swoje odzwierciedlenie w bardzo dużej liczbie materiałów archiwalnych. Bardzo obciążała Szczepańskiego sprawa przeniesienia, w czasie powstania listopadowego, drukarni na Bielszczyznę, to jest do peryferyjnej dzielnicy Lublina. Drukarnia ta została zamknięta, gdyż jej właściciel kategorycznie odmawiał sprowadzenia jej z powrotem do Lublina. Książki zabrane z księgarni Kazimierza Szczepańskiego nie zostały poddane zabiegom segregacji ze względu na stopień ich niebezpieczeństwa, dysponujemy bowiem tylko jednym spisem.

Niestety, w ramach tego wstępnego, krótkiego artykułu nie sposób je opisać szczegółowo. Na końcu artykułu podaję wszystkie spisy skonfiskowanych książek w postaci odpowiednich aneksów. Zapewne będą miały one instruktywne znaczenie dla przyszłych badań nad dziejami cenzury w Polsce, pozwalają bowiem na prezentację sposobów i kierunków działań tej wielce osławionej instytucji. Z punktu widzenia cenzury, konfiskata tych książek była najzupełniej uzasadniona.

W sporządzonym przez cenzorów wykazie książek zabranych Kazimierzowi Szczepańskiemu brak jest uzasadnień tej decyzji. Tu i ówdzie trafiają się uwagi: „bez cenzury”, „bez znaku przejścia przez komorę celną”. Tylko w paru przypadkach podano inne przyczyny, które usprawiedliwiały grabież książek. Zannotowałam je skrupulatnie, oto one: Franciszek Ksawery Błotnicki *Rocznik teatru polskiego we Lwowie od 1 stycznia 1822 do 1 stycznia 1823...* — „zakwestionowany dla zamieszczonych niektórych piosenek nie odpowiadających widokom Rządu”; Adam Mickiewicz *Poezje*, 3 tomy, Warszawa 1833 — „choć mają pozwolenie cenzury na drukowanie, niektóre wiersze w tomie 2 i 3 delegowani uznali za przeciwne rządowi”; *Noworocznik dla dzieci przez wydawcę Ziemiomysła*, Warszawa, druk rządowy, 1831 z wizerunkiem Chłopickiego i innymi rycinami, poświęcony pamiętce 29go Listopada — „zawiera druki poświęcone pamięci powstania listopadowego”; Antoni Edward Odyniec *Melitele, noworocznik* Warszawa 1830 — „zakwestionowany dlatego, że w nim są zamieszczone wiersze Mickiewicza i Woronicza, nie odpowiadające widokom rządu”; *Sposób powiększenia sił krajowych w Polsce przez popisowe Milicje* — „bo bez daty, ze stylu pokazuje się, że jest drukowany w 1794 r.”; Jacek Jezierski *Mowa Jaśnie Wielmożnego ... kasztelana Łukowskiego na Sejmie...* — „bez daty, zdaje się że drukowana w 1789 r.”; Julian Ursyn Niemcewicz *Bajki i powieści* Warszawa 1820 — „Dlatego że znajdują się bajki z 1791 i 1794 r., jak na przykład *Szczury i kot et cetera*”; Joachim Lelewel *Dzieje Polski ... potocznym sposobem opowie-*

³⁴ Tamże.

dział Warszawa 1830 — „bo w r. 1830 drukowane”; Franciszek Dionizy Kniaźnin *Poezje* Warszawa 1787 — „z powodu tego zakwestionowano, że niektóre z nich są zamieszczone w *Książce do pociechy dla dzieci wiejskich*...

Znane są też ogólne kryteria, którymi kierowali się cenzorzy podczas konfiskaty druków. Między innymi wyrazili je pisząc do naczelnika wojennego E. Gołowina, że zarekwirowano książki, ponieważ „w tychże znajdując się albo artykuły, wiersze, myśli sprzeciwiające się widokom rządu, albo też takie książki, które pomimo, że nie mają na sobie z powyższego względu żadnego podejrzenia, są jednak nie opatrzone cechą cenzury i cechą komory, skąd wynika wniosek, że takowe tajemnym sposobem i bez opłacenia prawnego cła, ze szkodą rządu sprowadzone być musiały, tak co do dzieł polskich jak i francuzkich spisem alfabetycznym objętych”³⁵.

Obu księgarzom zabrano 21 tytułów w języku francuskim. Były to przeważnie utwory francuskich pisarzy Oświecenia lub takie, które poruszały problematykę wojenną i rewolucyjną. Między innymi skonfiskowano utwory popularnych francuskich pisarzy XIX wieku: Balzaka *Histoire de treize*, Pawła Kocka *Un bon enfant*, Lamartine’a *Méditations poétiques*, Prospera Mérimé *La double méprise*, Woltera *Essai sur les mœurs et esprit des nations* oraz *La France militaire*, 1812, *Histoire des révolutions romaines*, 1816, *Histoire des révolutions de Portugal*, 1816.

Lubelscy księgarze wnieśli podanie do władz o zwrot zabranych książek, tymczasem policja zbierała informacje o ich postawie społeczno-moralnej, w szczególności zaś o zachowaniu się ich w czasie powstania. Według informacji policji, Kazimierz Szczepański „w czasie zaburzeń rewolucyjnych spokojnie się zachował, nigdzie nie wyjeżdżał i żadnego nie miał udziału”³⁶. Konfiskata tak dużej liczby książek podkopała egzystencję księgarni Szczepańskiego tak dalece, iż przestał on zajmować się księgarstwem, zamieniając swą księgarnię na konspiracyjną czytelnię i wypożyczalnię książek.

Pozytywną opinię zyskał też Streibel. On też doprowadzony najwiśdoczniej do ostateczności tą rewizją i niezasłużoną konfiskatą, wystąpił z propozycją, by rząd nabył jego księgarnię „co najlepszą będzie kontrolą”. Zakład swój prowadził aż do połowy XIX stulecia. Policja często gościła w jego sklepie i domu. Około r. 1845 stracił Stanisław Streibel dużą liczbę książek francuskich. Spis książek „zupełnie zakazanych” obejmował 32 pozycje (zob. aneks nr 10). Drugi wykaz obejmował 17 tytułów (zob. aneks nr 11). Wśród tych ostatnich miały być „niektóre karty powycinane i wiersze wyskrobane”. Napisano więc do księgarza: „jeżeli więc Pan na to pozwoli, wtenczas mogą być mu zwrócone”³⁷.

Przed badaczem cenzury w Polsce stoją trudne zadania. Najogólniej rzecz ujmując, powinien on móc odpowiedzieć na pytanie: dlaczego kwestionowano ten lub inny druk, wycofując go z obiegu czytelniczego? W tym celu należy przede wszystkim dotrzeć do skonfiskowanych książek, choć nie jest to sprawą łatwą, gdyż ze zrozumiałych względów występują one w bibliotekach publicznych sporadycznie. Następnie należy dokonać oglądu stanu zewnętrznego dzieła, zwracając szczególną uwagę na to, czy ma ona aprobatę cenzury; ważne są też inne elementy karty

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże.

tytułowej. Koniecznie należy zapoznać się z treścią dzieła, prześledzić biografię autora, zainteresować się dotychczasową funkcją społeczną danego tytułu. Oczywiście nie jeden a cały szereg argumentów decydowało, że dany druk znalazł się w spisach ksiąg zakazanych.

Zakazanymi książkami były druki wydane w czasie powstania listopadowego. Od tej zasady były wyjątki, o czym już wspominałam. Przenikanie wydawnictw emigracyjnych na ziemię Królestwa Polskiego mogło się odbywać tylko potajemnie. Do ksiąg zakazanych należały następnie dzieła działaczy politycznych Sejmu Czteroletniego, ruchów wolnościowych, zwłaszcza z okresu powstania listopadowego, emigrantów, ludzi, którzy z zasad i przekonań byli przeciwni rosyjskiemu monarchizmowi czy też władzy absolutystycznej.

Wątpliwość cenzorów budziła nie ustalona tożsamość twórcy, ukrywanie się autorów pod pseudonimami, brak daty wydania druku, adresu oficyny drukarskiej, nieujawnienie nazwiska tłumacza lub wydawcy. Czasem dyskwalifikowano utwór z powodu niejasnego, zdarzało się nawet — enigmatycznego tytułu. Zastrzeżenia budziły wszelkiego rodzaju motta zawierające z reguły aluzję i podtekst, a także dedykacje służące spopularyzowaniu zasług wybitnych Polaków. Lękano się rycin i różnego rodzaju dodatków dołączanych do książek. Należało bowiem do stałej praktyki wydawniczej wzbogacanie polskiego przekładu z obcej literatury informacją o autorze i innymi materiałami, czasem nawet o charakterze źródłowym. W zachowanych do naszych czasów nielicznych uzasadnieniach dyskwalifikujących utwory są uwagi, że zostały uzupełnione „dodatkami szkodliwymi i przewrotnymi”.

Najwięcej jednak utworów dyskryminowano ze względu na ich nieprawomówność polityczną i religijną. Ten charakter publikacji traktowany był zawsze bardzo pojemnie i rozciągliwie. W omawianym okresie kryteria odróżniające książkę zakazaną od dozwolonej były dość płynne, istniała duża dowolność w ferowaniu skazujących wyroków w stosunku do książek polskich. Znana jest powszechnie wielka gorliwość cenzorów, posunięta aż do granic absurdu, którzy w obawie przed swoimi zwierzchnikami działali z przesadną ostrożnością.

W artykule niniejszym zawarte zostały jedynie wstępne wiadomości o działalności cenzury rządowej w Królestwie Polskim po powstaniu listopadowym. W ślad za nim przekazane będą do druku szczegółowe i pogłębione studia z tego zakresu.

Aneks nr 1

INSTRUKCJA DLA KOMISARZA DO NADZORU HANDLU KSIĘGARSKIEGO I DRUKOWANIA KSIĄG W KRÓLESTWIE POLSKIM

Doświadczenie ostatnich kilku lat przekonało dostatecznie jak mało rząd ufać może zaręczeniom księgarzy i kupców sprzedających książki, ryciny i nuty muzyczne w Królestwie Polskim — pomimo bowiem zobowiązań bądź ustnych bądź na piśmie danych iż żadnych zabronionych ksiąg, rycin i nut muzycznych trzymać w handlu i sprzedawać nie będą, publiczność krajowa znajduje przecież u nich książki,

ryciny i nuty nie rozpatrywane przez cenzurę i które pokątnie w kraju drukowane lub z zagranicy kryjomo sprowadzane bywają. W niektórych księgarniach okazały się nadto jeszcze zapasy szkodliwych ksiąg w czasie rokoszu drukowanych lub z zagranicy sprowadzonych, które nawet już po ustaleniu prawego porządku nie tylko w Warszawie sprzedawane, lecz do księgarni na prowincji rozsyłane bywają.

Dla zapobieżenia nadal nadużyciom potrzebnym obowiązkiem będzie komisarza odbywać ścisłe rewizje wszelkich w kraju egzystujących księgarni, drukarni, litografii i składów handlowych, celem wykrycia i wycofania z obiegu dzieł tego rodzaju zabronionych, a następnie wynaleźć środki skutecznej kontroli handlu księgarskiego, która by wszelkim, podobnym nadużyciom w samym źródle mogła tamę położyć. Dla przeprowadzenia tego zamiaru do skutku przepisuje się komisarzowi następujące do zachowania prawidła.

1. Powinien posiadać i utrzymywać spis wszystkich księgarni, drukarni i sztycharni, litografii, składów muzycznych w kraju istniejących jako też i tych, które by w późniejszym czasie, za pozwoleniem Rządu założone były — do czego potrzebne wiadomości z akt Komisji Rządowej SWDiOP udzielane mieć będzie.

2. Otrzyma również wykaz ksiąg, pism, rycin, nut itp. płodów, które od daty rozpoczęcia czynności Wydziału Cenzury przy Komisji Rządowej SWDiOP po uśmierzeniu rokoszu całkowicie lub tylko z pewnymi wyjątkami zakazane były, nadal co miesiąc wykaz takowy przez Komisję Rządową SWDiOP udzielanym sobie mieć będzie.

3. Przy każdej rewizji bądź w księgarni, bądź w drukarni, sztycharni, litografii, składu muzycznego zarządzić może Komisarz od utrzymującego interesa handlu, okazania sobie wszelkich katalogów i faktur zagranicznych, celem przekonania się, czyli do handlu tego były wprowadzone, a tym samym mogą się w nim znajdować zabronione dzieła. Katalogi takowe Komisarz porówna z zapasem w składzie będącym dla przekonania się o rzetelności podanych mu spisów i wszelkie swe spostrzeżenia Dyrektorowi Głównemu, Prezydującemu, przedstawi wraz z objaśnieniem handlującego.

4. Gdyby Komisarz spostrzegł potrzebę przedsięwzięcia rewizji ksiąg handlowych lub konotacyjnych albo też badania czyli nie zostały ukryte i zatajone bądź w katalogach i księgarniach kupieckich, bądź w składzie zabronione księgi, ryciny i nuty muzyczne, natenczas potrzebę tą z wyjaśnieniem swych domniemań i całego stanu rzeczy wraz z wskazaniem osób interesowanych Dyrektorowi Głównemu zaraz przedstawić winien.

5. Gdyby gdziekolwiek przy rewizji katalogów lub składów handlowych, drukarni, sztycharni i litografii okazały się zabronione księgi, ryciny i nuty muzyczne, Komisarz natychmiast spis onychże sporządzi i opieczetowawszy takowe odda natychmiast pod zawiadywanie Urzędowi Muncypalnemu miejscowego, a raport swój z dołączeniem spisu i ceny dzieł takich Dyrektorowi Głównemu prezydującemu niezwłocznie przedstawi, ponieważ mogą się jeszcze w księgarniach znajdować i takie książki, które jakkolwiek nie pomieszczone w wykazach zabronionych, mogłyby się jednak okazać szkodliwymi, w takim zatem przypadku obowiązkiem będzie Komisarza spis książek takowych sporządzić z wyjaśnieniem ceny egzemplarza i przyczyn dla których publicznie lub wcale sprzedawanymi być nie powinny, lub pod jakimi warunkami i to wszystko w przeciągu trzech dni do decyzji dyrektora Głównego Prezydującego przedstawi, a księgarza ostrzeże, iżby książek takowych do dalszej decyzji sprzedawać nie ważył się.

6. Gdyby Generalowi Gubernatorowi M.S. Warszawy a Naczelnikowi w Województwie podobało się wyznaczyć urzędnika do atentowania rewizji przez Komisarza odbywanej, przypuszczenie przeto takowego do tej czynności nie może być wzbronionym.

7. Rewizja każdej księgarni, drukarni, sztycharni, litografii i innych tym podobnych zakładów w Warszawie odbywać się powinna przynajmniej raz na kwartał, na prowincji zaś według uznania potrzeby przez Dyrektora Głównego. Rewizja nie może się odbywać inaczej jak w asystencji Urzędnika Policyjnego, którego w M.S. Warszawy Urząd mun., na prowincji zaś Kom. Wojewódzka lub komisarz obwodu na żądanie komisarza za każdym razem wyznaczać będą.

8. Oprócz raportów szczegółowych w ważniejszych przypadkach zaraz składać się winnych, Komisarz podawać jeszcze będzie ogólny raport w końcu każdego kwartału z dopełnionej przez siebie rewizji, z uwagami jakie dla powściągnięcia nadużyć na przyszłość w handlu księgarskim uważa być potrzebnymi.

9. Dla zapobieżenia tymczasowo chęci i łatwości nadużycia w handlu dzieł

zabronionych Komisarz ułoży i przedstawi do decyzji Dyrektora Główn. Prez. wzór zobowiązania się kupców, księgarzy i drukarzy, którym objęte być mają zastrzeżenia za popełnione przez tychże nadużycie przepisom rządowym.

Dyrektor Główn. Prez. udzielając niniejszą instrukcję Komisarzowi spodziewa się, iż tenże przejawiając jej celami nie będzie szczędził gorliwości, ażeby środkami trafnymi, legalnymi na drodze rzetelnego i sumiennego postępowania powściągnąć było można kupców i księgarzy od niedozwolonych i szkodliwych spekulacji, a tym samym usunąć potrzebę udawania się do nadzwyczajnych w tej mierze środków.

W Warszawie, 10 września 1834
Dyrektor Główny Prezydujący Gołowin.

Aneks nr 2

DO JW GEN. M. HURKO OD DELEGOWANEGO DO ODBYCIA REWIZJI SKŁADÓW KSIĄG W MIEŚCIE LUBLINIE RAPORT

Wykonując jak najściślej dane sobie polecenie JW Gen. Nacz. Wojen. pod dniem 26 grudnia 1834 r. w przedmiocie odbycia rewizji u wszystkich handlujących książkami, a to celem przekonania się, czy w tychże składach nie znajdują się dzieła, estampy lub nuty, które przez Rząd były wzbronione lub inne nie odpowiadające widokom Rządu, delegowani mają honor z powierzonej im czynności JW Gen. Nacz. następujący złożyć raport.

W mieście Lublinie, jak wiadomo, znajdują się dwa tylko handle, utrzymujące księgi, estampy i nuty, to jest Stanisława Streibla i Szczepańskiego. Delegowani, za odebraniem wspomnianego rozkazu, udali się natychmiast najprzód do księgarni p. Streibla, gdzie przy zachowaniu największej ostrożności, aby się nikt nie mógł żadnego w wyprowadzeniu czegokolwiek dopuścić nadużycia, w tejże chwili opieczetować kazali inspektorowi policji przy dodanej pomocy żandarmów, sklep, piwnice, składy i strych. Do Szczepańskiego zaś przy takiejże ostrożności wysłali delegowani komisarza, by wraz z żandarmami dla zabezpieczenia od dopuścić się mogącego nadużycia przez gospodarza i tamże składy ksiąg w kamienicy w Rynku pod numerem 19 znajdujących się opieczetować kazali, drugiemu zaś komisarzowi cyrkulu z wachmistrzem udać się kazali na Czechówkę do mieszkania samego Szczepańskiego, celem najściślejzego baczenia, aby i tam będący skład mieć na oku. Tym sposobem zabezpieczywszy wszystkie składy książek, udali się najpierw delegowani do własnego mieszkania p. Streibla i tam rozpoczęli jak tylko może być najskrupulatniejszą rewizję, nie opuszczając najmniejszych zakątków i kryjówek dla osobistego przekonania się, czyli gdzie nie znajdują się ukryte dzieła, estampy, nuty, niemniej czyli nie posiada korespondencji z osobami, które by albo kupowały, albo takowe przesyłały. Następnie, z tą samą skrupulatnością, zrewidowali strych dachu, wozownię a nawet powozy w niej się znajdujące, skład w piwnicy i cały sklep, w którym zabrawszy stosownie do polecenia JW Generała wszelkie książki kupieckie i korespondencji, nie znaleźli żadnych książek, z których by jawne zaraz powziąć można przekonanie o ich szkodliwości, zakwestionowali tylko niektóre książki nie opatrzone cechą komory ani też cechą cenzury, a które ile się zdaje delegowanym nie odpowiadają widokom Rządu. Takowe więc wraz z zabranymi papierami delegowani mają zaszczyt do dalszej decyzji JW Generała złożyć.

Po ukończeniu rewizji w handlu Streibla delegowani udali się do księgarni Szczepańskiego, u którego w jednym momencie rewidowano księgarnię w mieście i skład na Czechówce, gdzie przytomnym był oświadczyć oficer żandarmerii, lecz tu pomimo najściślej dokonanego przeglądu delegowani nic takiego nie znaleźli, co by okazywało przestąpienie zakazu rządowego. Zakwestionowali tylko dzieła przed laty kilkoma sprowadzone, z których niektóre wydany przez Komisję Rządową poleceniami w księgarni znajdować się nie powinny, jak również i te, które podług mnie-

mania delegowanych sprzeciwiają się widokowi Rządu, które to dzieła składając wraz z zabraną korespondencją również do dalszej decyzji JW Generała pozostawiają. Gdy zaś z badania tak ludzi sklepowych, jako też domowników nie można było powziąć żadnego śladu o ukrywaniu zakazanych ksiąg lubo o ich potajemnym sprowadzeniu, opinią przeto delegowanych jest, aby chcąc raz położyć nadużyciom, jakie się praktykują ze strony handlujących, iżby Rząd wskazać raczył, jakie dzieła tak z dawnych jako i teraźniejszych w księgarniach mieścić się nie powinny, takowe zniszczyć polecił, a to tym bardziej, że mimo dopełnianych tak skrupulatnie rewizji, że zdawałoby się, iż handlujący winni by już stracić chęć do nieprawych zysków, żadnego nie odbiera skutku. W dowód czego delegowani mają zaszczyt zaraportować JW Generałowi, iż przy teraźniejszej rewizji p. Streibel mówił, że rewizji tej od kilku dni się spodziewał, gdyż słyszał od przybyłego z Warszawy kupca, że podobna rewizja odbywała się w tych czasach w Warszawie, z czego raczy JW Generał powziąć swe łaskawe przekonanie o potrzebie wydania rozporządzenia, które dzieła w księgarniach mieścić się nie powinny. Na ostatek delegowani i to mają zaszczyt nadmienić, iż niepodobna było w tak krótkim czasie ułożyć katalog zakwestionowanych ksiązek, gdyż rozsegregowanie takowych, jak wreszcie innych papierów, dłuższego czasu wymaga.

Lublin, dnia 30 grudnia 1834 r.

Aneks nr 3

DO RZĄDU GUBERNI LUBELSKIEJ

Pismo bez daty, pod koniec r. 1834

Komisja Rządowa, przekonawszy się z raportów Komisarza do Nadzoru Handlu Księgarskiego i Drukarni, iż często cyrkulują książki szkodliwą dążność mające, przez cenzurę zabronione, dla zapobieżenia temu w samym źródle, z decyzji Rady Wychowania Publicznego poleca wprowadzenie i wykonanie następujących przepisów.

I. Co się tyczy księgarzy utrzymujących porządne księgarnie, ci stosownie do punktu 9-go Instrukcji z dnia 10 września 1834 r. pociągnięci być mają do złożenia deklaracji i zobowiązania się w następującej treści:

„Niżej podpisany księgarz utrzymujący magazyn ksiąg w różnych językach własnego i obcego nakładu, krajowych lub z zagranicy sprowadzonych w mieście... składam niniejszą deklarację własnoręczną, przez którą obowiązuję się pod odpowiedzialnością: 1) że książki żadnej przez cenzurę zakazanej i od Rządu za szkodliwą uznanej nie tylko drogą zwyczajną księgarską nabytej i od zwykłej rewizji Wydziału Cenzury jakimkolwiek bądź sposobem uchylonej, utrzymywać w handlu moim nie będę ani też nie kupię żadnych takich dzieł ubocznym sposobem i nie będę ich pod żadnym pozorem tajemnie miał na sprzedaż; 2) że porządne katalogi w księgarni mojej będę utrzymywał tak, ażeby w każdym razie z łatwością przez Komisarza Handlu Księgarskiego mogły być przejrzane i stan obecny magazynu mojego był mu wiadomy; 3) jako żadnej książki nie będę trzymał w handlu moim, która by nie była wpisana do katalogu dla sprawdzenia w każdym przypadku, co się znajduje i sprzedaje w mojej księgarni.”

II. Co się zaś tyczy tak zwanych antykwariuszów, jakimi są po większej części Żydzi, nawet czytać nie umiejący — tacy na większą baczność pod względem nadużycia zasługują, zatem co do nich mają być zachowane następujące przepisy: 1) każdy chcący prowadzić handel książkami dawnymi i używanymi, powinien okazać czystego i pewnego funduszu przynajmniej złp 3000; 2) do kwalifikacji takiego księgarza warunkiem odtąd ma być niezbędnym, żeby chrześcijanin lub Żyd handlujący książkami w kraju drukowanymi umiał koniecznie czytać i pisać krajowym językiem; 3) każdy antykwariusz i bukinista ma utrzymywać katalogi porządne ksiąg znajdujących się w jego magazynie oddzielnie na książki w każdym języku

0
PRZYWROCENIU
DAWNEGO RZĄDU

WEDŁUG

PIERWIASTKOWYCH RZECZYPOSPOLITEJ
USTAW.

Przez J. W. L. M. D. WIELHORSKIEGO
KUCHNIA X. Litt.

Vivere bis
Marital. L. Epig. 13.



ORGANY
POEMMA HEROI-KOMICZNE
W SZESCIU PIESNIACH

PRZEZ

TEODORA WEICHARDTA (*pseudonim*)

Konfilarza J. K. Mci Doktora Nadwornego J. W. Potockiego

Starosty Olsztynskiego &c. Akademii Rzymsko-Cesarskiej

Towarzysza &c.

DO DRUKU PODANE.

Autor

Kajetan

Węgierski



ROKU 1784.

U S T A W A R Z A D O W A.



PRAWO UCHWALONE

w Warszawie Dnia 3. Maja,
Roku 1791.



141 24

ZBIÓR KRÓTKI
PRZYCZYNI I ZDARZEŃ
które sprowadziły
ROZBIOR POLSKI.

z Francuzkiego przełożony
w Roku 1807.

ut opes & lamentabile regnum
Eruvint. Virgilina.

W W A R S Z A W I E 1812.

w Drukarni WIKTORA DĄBROWSKIEGO
przy Ulicy Krzywe Koło Nro 185.

G Ł O S
O B Y W A T E Ł A
Dobrze Swey Ojczyźnie Zyczącego
D o
N A R O D U
P O L S K I E G O
Z A D O B R E M P U B L I C Z N Y M ,

Przeciwko
Prywatnemu i Wszelkiej
niezłuszności.
Dla Krótszego w Nim Rzeczy Zebranych
Wyrazu.

R Y M E M U Ł O Ż O N Y ,
Y
D O D R U K U
P O D A N Y
R O K U 1809.



W O L T E R

MIEDZY PROROKAMI

C Z Y L I

D Z I E Ł O

*o Fanatyzmie w ięzyku rewolucy-
nym, albo prześladowaniu
wznieconym od Barbarzyńców
osiemnastego wieku na Chrze-
ściańską Religiją i iey Mini-
strów*

P R Z E Z PANA

JANA — FRANCISZKA LAHARPE

Francuzkiego Akademika, iednego z pier-
worodnych Uczniów, i szczególniejsze-
go faworyta Patryarchy Woltera.

*Drukowane w Paryżu roku V., podług Kalendarza nie-
gdy Rzeczypospolitey wolnego, równego i panującego
ludu. Ery Chrześciańskiej 1797.*

Przełożone na ięzyk Polski 1816.

T. 73. 960

Dzień ostatni życia

NIEODŻALOWANEGO

WODZA POLAKÓW

JÓZEFA

X^{cia} PONIATOWSKIEGO,

opisany

przez naocznego świadka.

Fykel S.

W WARSZAWIE,

w Drukarni przy Nowolipiu, N^{ro} 646

1819.

II 287.228

SONETY
i RÓŻNE WIERSZE
W UPOMINKU

DLA

POLEK

NA ROK 1829.

przez S. B.
[Białkowski, Stanisław]



W WARSZAWIE

w Drukarni Rządowej naprzeciwko Dyrekcji Loteryi.

[18-8]

P. 92.190

NOWOROCZNIK

DLA

Dzieci.

PRZEZ

Wydawcę Liemowitów.



WARSZAWA.

W Drukarni Rządowej.

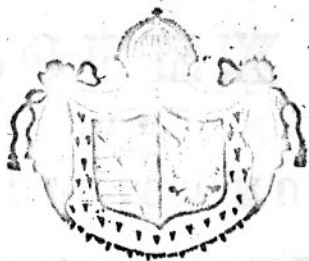
1831.

[Spr. 6sk. t. III, str. 255]

OPIS
WYPADRÓW WOJENNYCH
W POLSCE

POD DOWÓDZTWEM

JOZEF A. PONIATOWSKI
W ROKU 1809.



W WARSZAWIE

1834.

SŁOWA

WIESZCZE

X. LABENEGO.

PRZEŁOŻA

ALEXANDER JELOWICHI.

Wydanie drugie.

PARTE

W TYPOGRAFII A. PINARD.

PRZY QUAI VOLTAIRE, 15.

1834.

pisane, porządkiem alfabetycznym ułożone; 4) dzieła wszelkie stosownie do porządku katalogowego mają być alfabetycznie i oddzielnie co do języków ustawione na półkach, w księgarni defekta powinny być osobno ułożone; 5) prócz tego każdy taki bukinista powinien utrzymywać księgę oddzielną, do której ma zapisywać nabyte co tydzień książki i nie wprzód je предаwać, aż po przejrzeniu i zacyfrowaniu tego spisu w Warszawie przez komisarza, na prowincji zaś przez właściciela i miejscowego urzędnika policyjno-administracyjnego, który co tydzień, w razie potrzeby i częściej bez najmniejszej zwłoki dopełnić tego będzie powinien; 6) każdy kwalifikujący się na księgarza w mieście Warszawie po przestaniu z Komisji Rządowej prośby jego, do opinii Komisarza do Nadzoru Handlu Księgarskiego, powinien się stawić przed tymże Komisarzem dla poinformowania go w przedmiotach mającego założyć się handlu i przekonania, czy istotnie kwalifikuje się do podobnego handlu, a to dla podania sposobności Komisarzowi utworzenia pewnej zasady, na jakiej ma oprzeć opinię swoją. Na prowincji dopilnowanie przepisu powyższym artykułem objętego należy do władzy przedstawiającej księgarza do konsensu; 7) przestąpienie powyższych przepisów będzie uważane za defraudację i podlegać odpowiedzialności i karze policyjnej. Następnie Komisja Rządowa przekonałszy się, że antykwarze, mianowicie żydzi, frymarzcząc nieustannie wszelkimi książkami szkolnymi, niemało przyczyniają się do zepsucia i niemoralności między uczącą się młodzieżą, często bowiem bez wiedzy rodziców lub dozorców swoich uczniowie zbywają na pół darmo książki swoje, przy końcu roku szkolnego, a potem je w dwójnasób drożej na drugi rok odkupują; dla zapobieżenia więc stąd wynikającym nieprzyzwoitościom, poleca, aby: 1) wzbraniać na przyszłość wszystkim antykwariuszom kupowania książek szkolnych prosto od uczniów bez zgody na to zezwolenia rodziców, nauczycieli, dozorców domowych lub opiekunów. Książka szkolna nabyta przez antykwarza powinna być opatrzona podpisem właściciela, przedawana z wydartym lub wymazanym nazwiskiem właściciela, uważać się będzie jako nabyta wbrew przepisom. 2) Antykwarz przestępujący to prawo utraci swój konsens w każdym przypadku, kiedy mu to oświadczonym będzie. Dlatego też jednocześnie poleca się zwierzchnikom szkolnym dopilnowanie, aby każda książka szkolna przez właściciela była podpisana, niemniej, aby było ogłoszone, że bez woli rodziców lub innego dozoru domowego, nie wolno żadnemu uczniowi предаwać takowych książek. W duchu przeto powyższych przepisów antykwariusze Komisarzowi do Nadzoru Handlu Księgarskiego powinni złożyć następującą deklarację:

„Ja N.N., niżej podpisany, zajmujący się handlem starych książek, zaręczam i deklaruje niniejszym, że w zastosowaniu się do prawideł wydanych przez Komisję Rządową Spraw Wewnętrznych Duchownych i Oświecenia Publicznego w księgarni mojej w mieście N. przy ul. N.N., pod N., ani w mieszkaniu lub innym miejscu nie będzie utrzymywał i предаwał żadnych książek w jakimkolwiek bądź języku, przez cenzurę zakazanych lub pod innym względem za szkodliwe przez Rząd uznanych lub podejrzaných, że w tym celu zachowam ściśle przepisy rządowe względem utrzymywania katalogów i księgi do zapisywania nabywających się książek przeze mnie, oraz względem porządku i rozkładu magazynu mego, a to podług szczególnych w każdym razie rozporządzeń komisarza handlu księgarskiego lub innej władzy do tego ustanowionej, że żadnych książek ani sam, ani przez kogo bądź na sprzedaż po domach pod odpowiedzialnością rozsyłać nie będę. Nadto książek od uczniów bez zezwolenia rodziców lub opiekunów i bez podpisu właściciela nie nabywać przyrzekam.”

Powyższe przepisy Komisja Rządowa rozciąga nie tylko do księgarzy i bukinistów, ale nadto i wszystkich właścicieli drukarni, litografii, rzeźb, odlewów, wycisków itp., jak niemniej trudniących się sprzedażą podobnego rodzaju przedmiotów. Ściśle wykonanie takowych Komisarzowi Handlu Księgarskiego, Rządowi Gubernialnemu oraz dyrektorowi gimnazjalnemu, w czym do kogo należy, jak najmocniej poleca.

Z polecenia Dyrektora Głównego Prezydującego
Dyrektor Wydziału Radca Stanu (Wincenty) Kozłowski

Aneks nr 4

SPIS DZIEŁ, ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W KSIĘGARNI STREIBLA, KTÓRE ZAWSZE BYŁY I SĄ ZAKAZANE

1. Nougaret Piotr Jan B., *Piękności historii polskiej, czyli Zbiór zdarzeń najważniejszych i najbardziej interesujących, wyjętych z Roczników tego narodu, z 4 kawałkami ciekawymi o ich obyczajach i zwyczajach, zaczawszy od wieku VI. włącznie aż do panowania Stanisława Augusta*. Dzieło przeznaczone do oświecenia młodzieży, ozdobione kopersztychem, dobrze sztychowanym przez... Tłumaczenie z franc. Wrocław, Korn 1816.

(Wyjątki ze Śpiewów Niemcewicza: materiału dostarczał Nougaretowi Mateusz Sartyni).

2. *Uwagi nad pismem: Rzut oka polityczny na obecny stan w. miasta Krakowa i jego okręgu czyli Rzut oka prosty na rzut oka krzywy*. Lipsk, 1828 (Autor ma być Jakub Czermiński, inni mylnie Kar. Soczyńskiego wymieniają).
3. Węzyk Franciszek, *Wanda, tragedia w pięciu aktach przez ...* Kraków, w księgarni Ambrożego Grabowskiego, wybijano w drukarni uniw. Jagiellońskiego, 1826.

Aneks nr 5

SPIS DZIEŁ ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W KSIĘGARNI STREIBLA, KTÓRE JAKO DRUKOWANE W CZASIE BEZRZĄDU ULEGAJĄ ZAKAZOWI

1. Delavigne Ger. i Scribe Eugeniusz Aug., *Niema z Portici, opera w 5ciu aktach z poezją pp. ... a z muzyką p. Auber, z francuskiego ściśle miarowo tłumaczona i pod muzykę podłożona przez J. Dionizego Minasowicza, tłumacza Precjozy, Otela, wystawiona po pierwszy raz na Teatrze narodowym warszawskim dnia 15 stycznia 1831*. Warszawa, druk Gałęzowskiego, 1831.
2. Karpiński Franciszek, *Dzieła*. Wydanie stereotypowe Waler. Krasińskiego. Tom jeden, z dołączoną wiadomością o życiu i pismach Fr. Karpińskiego, z popiersiem autora. Warszawa, 1830.
3. Lelewel Joachim, *Panowanie Króla polskiego Stanisława Augusta Poniatowskiego, obejmujące trzydziestolecie usilności narodu podźwignięcia się, ocalenia bytu i niepodległości*. Warszawa 1831.
4. Węzyk Franciszek, *Gliński, tragedia w 5ciu aktach wierszem*. Edycja druga. Kraków 1831.

Aneks nr 6

SPIS DZIEŁ, ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W KSIĘGARNI STREIBLA, KTÓRE BYŁY W SWOIM CZASIE Z NIEKTÓRYMI OGRANICZENIAMI DOZWOLONE, TERAZ USUWA SIĘ JE Z OBIEGU

1. Bielski Szymon, *Pieśni narodowe z różnych autorów polskich zebrane*. Warszawa, druk XX. Pijarów, 1812.
2. Beniowski Maurycy August, *Historia podróży i osobliwszych zdarzeń sławnego Maurycego Augusta Hr. Beniowskiego szlachcica polskiego i węgierskiego, za-*

wierająca w sobie jego czyny wojenne w czasie konfederacji barskiej ... Warszawa, Lebrun 1802.

3. *Dekada Polska, pismo periodyczne*. Warszawa, druk Łatkiewicza, wydawcy: Piątkiewicz i Heltman, 1821.
4. Dembowski Ludwik, *Pisma wierszem i prozą*. Kraków, druk J. Mateckiego, 1821 (Wiersz na skon J. Poniatowskiego. Bajki. Podróż do Drezna).
5. Falkenstein Karol, *Tadeusz Kościuszko, czyli dokładny rys jego życia ...* Z portresem bohatera. Wrocław, druk Wilh. Bogumiła Korna, 1827.
6. Godebski Cyprian, *Dzieła wierszem i prozą ... pułkownika dowódcy pułku 8go piechoty wojsk Księst. Warsz., kawal. ord. krzyża wojsk, członek Tow. Kr. Warsz., poległego pod Raszynem d. 19 kwietnia 1809 r. Po śmierci autora zbierane, po większej części drukiem nieogłoszone*. 2 tomy. Warszawa. druk N. Glückberga, 1821.
7. Jekel Franc. Joseph, *O Polsce, jej dziejach i konstytucji*. Dzieło w języku niemieckim przez ... ułożone, a przez Konstantego Słotwińskiego spolszczone, poprawione i przypisami pomnożone. Tomy 4. Lwów, nakład Kar. Wilda, druk Józefa Schnaydra, 1819—1823. W t. I: *Potok genealogiczny królów i książąt polskich* przez Konst. Słotwińskiego.
8. Lelewel Joachim, *Dzieje Polski ...* potocznym sposobem opowiedział, do nich dwanaście krajobrazów skreślił. Warszawa, w drukarni J. Węckiego, 1829.
9. Majeranowski Konstanty, *Kościuszko nad Sekwaną, opera narodowa w dwóch aktach, oryginalnie wierszem napisana*, z muzyką F. S. Dutkiewicza. Kraków. nakład Redakcji Pszczółki krakowskiej, 1821.
10. *Pamiętnik Lwowski na r. 1817—19*, pod redakcją Adama Tomasza Chłędowskiego. Lwów Schnajder.

Skonfiskowano tom 3, ale brak wiadomości z którego roku.

11. Potocki Stanisław Kostka, *Podróż do Ciemnogrodu, przez autora Świstka krytycznego*. 4 tomy. Warszawa, nakład N. Glückberga, 1820.
12. *Uwagi polityczne do prawideł religii i zdrowej filozofii zastosowane, dotyczące się władzy kościelnej in temporalibus, ulepszenia duchowieństwa katolickiego, obrządku greckiego, nie utwarzania hierarchii nieunikniego kościoła w krajach Rzeczypospolitej i udzielenia sprawiedliwości poddaństwu polskiemu*, przez Anonima krótko w jednym liście zebrane. Warszawa, u. P. Dufour 1789.
13. Voltaire Aroet Franciszek Maria, *Ustawa natury przez Woltera do Fryderyka Wielkiego Króla Pruskiego*. W Ferney 1795.

Wg K. Estreichera: Cały ten list — wysławiający ideę tolerancji a zwalczający prześladowania religijne (Jansenistów, Kenela) oraz wzywający króla, aby przeprowadził zasady równości i wolności — przetłumaczony jest tu wierszem dość lichym. Miejsce druku zatajone (Kraków — Maj). Tłomaczem był podobno J. Przybyłski.

14. Wanda. *Tygodnik Nadwiślański*, wydawany przez Wandę Malecką. Warszawa 1828.
15. Węgierski Tomasz Kajetan, *Organy: Poema heroikomiczne w sześciu pieśniach* przez Teodora Weichardta ... do druku podane. 1784.
16. Wieland Christoph Martin, *Stilpon rozmowa patriotyczna o wyborze naczelnego Trybuna w Magarze zastosowana do krajów, w których wybory urzędników miejsce znajdują; z źródła niemieckiego przełożona na mowę ojczystą przez Klemensa Urmowskiego ...* Warszawa, w druk. Rządowej, 1816.
17. *Wywód o skutecznym sposobie zaprowadzenia i ugruntowania dobrych obyczajów*. Kraków. Na dochód roczny pamiątki wolnej konstytucji 3 maja 1791.
18. *Zywoty sławnych Polaków*, wydane przez E. S. Dmochowskiego. T. I—V, Warszawa, nakładem i drukiem wydawcy, 1830. T. IV i V w Radomiu, 1830—1831.

SPIS DZIEŁ ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W KSIĘGARNI STREIBLA, KTÓRE SĄ
DOZWOLONE I NA SPRZEDAŻ PUBLICZNĄ MOGĄ BYĆ WYSTAWIONE

1. Brodziński Kazimierz, *Pisma rozmaite ...* T. 1. Warszawa, w druk. Józefa Węc-
kiego, nakł. autora, 1830.
2. Chodźko Aleksander Borejko, *Poezje ...* St. Petersburg, nakładem autora, dru-
kiem Karola Kraja 1829.
3. Delille Jakub, *Ziemiańin, czyli Ziemiaństwo francuskie*, przez Alojzego Feliń-
skiego wierszem polskim przełożone. Ed. 2. Kraków, druk Mateckiego, 1823.
4. Gurski Walenty, *Nowe bajki i powieści*, Lwów, druk Piotra Pillera, 1827.
5. Korsak Julian, *Poezje*, Petersburg, nakład autora, druk Kar. Kraja, 1830.
6. Korsak Julian, *Poezje*. (Nowy Parnas polski. Oddział III.) Poznań, druk Pom-
pejusza, 1833.
7. Krasicki Ignacy, *Dzieła ...* W jednym tomie. Z portretem autora. Edycja Bar-
bezata, staraniem Michała Podczaszyńskiego. Paryż i Genewa, 1830.
8. Lipiński Józef, *O edukacji publicznej i o jej udoskonaleniu w kraju naszym*.
Warszawa, nakład Józefa Zawadzkiego, 1815.
9. Mochnecki Maurycy, *O literaturze polskiej w wieku XIX-ym*. Tom I. Warszawa,
druk J. Węckiego, 1830.
10. Odyniec Antoni Edward, *Poezje*. 2 tomy. Wilno, druk J. Zawadzkiego, 1825.
11. Siarczyński Franciszek ks., *Obraz wieku panowania Zygmunta III króla pol-
skiego i szwedzkiego, zawierający opis osób żyjących pod jego panowaniem, zna-
mienitych przez swe czyny pokoju i wojny, cnoty lub występku, dzieła piśmienne,
zasługi użyteczne i celne sztuki, porządkiem abecadła ułożony*. 2 tomy. Lwów,
druk Józefa Sznajdra, 1828.
12. *Wybór pisarzy polskich zawierający w sobie pisma rozmaite współczesnych*.
5 oddziałów, a tomów 26. Warszawa, wydanie Mostowskiego, 1803.
13. Wyszkowski Michał, *Poezje*. Wydanie pośmiertne. Warszawa, druk i nakład
A. Gałęzowski i Sp., 1830.
14. Zaborowski Tymon, *Aniela, ustęp z poematu rycerskiego, którego przedmiotem:
Zdobycie Kijowa przez Bolesława Chrobrego w roku 1018*. Warszawa, Glückberg.
1818.
15. Zaleski Wacław z Oleska, *Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego, z muzyką
instrumentowaną przez Kar. Lipińskiego*, zebrał i wydał Wacław z Oleska. 1 tom
z muzyką. Lwów, Piller i Sp., 1833.
16. *Zdanie wiszowatego pośła Różańskiego oświadczone na wolnym sejmie 1778 roku*.

DODATKOWY SPIS ZAKWESTIONOWANYCH KSIĄŻEK W KSIĘGARNI
STANISŁAWA STREIBLA

1. Batory Stefan, *Pamiętniki do historii Stefana króla polsk. czyli korespondencja
tego monarchy, oraz zbiór wydawanych przez niego urzędzeń, z rękopisów ze-
brane*. (Wydanie Edw. Raczyńskiego). Warszawa, druk N. Glücksberga, 1830.
2. Bronikowski Aleksander, *Zbiór powieści i romansów. p.n. Olgierd i Olga, czyli
Polska w XI wieku*. Wolne tłumaczenie z niem. Tomów 5 w 2 oddz. Wrocław,
Korn, 1829 do 1832.
3. (Friedrich), *Wyprawa satyryczna, z niemieckiego przekład wolny przez Br. hr.
Kicińskiego*. Warszawa, nakład A. Brzeziny, druk Gałęzowskiego, 1830.
4. Książka do nabożeństwa przez Schnajdera, w Krakowie. Bez roku i znaku
cenzury. Druk nie zidentyfikowany.

WYKAZ KSIĄŻEK SKONFISKOWANYCH W GRUDNIU 1834 R. W KSIĘGARNI
KAZIMIERZA SZCZEPAŃSKIEGO

	tomy	egzempl.
1. Albertrandy Jan Chrzciciel, <i>Panowanie Henryka Waleczjusza i Stefana Batorego Królów polskich ...</i> Tomów 2. Warszawa, w druk. Zawadzkiego i Weckiego, 1823.	2	2
2. <i>Astrea. Pamiętnik narodowy polski, poświęcony historii, literaturze, poezji, filozofii moralnej, ekonomii politycznej, rzeczom krajowym, wiadomościom statystycznym, politycznym i dziejom współczesnym.</i> Wyd. i red. Franciszek Grzymała. Warszawa 1825. Druk. Zawadzkiego i Weckiego.	1	15
3. Beniowski Maurycy August, <i>Historia podróży i osobliwszych zdarzeń sławnego ... szlachcica polskiego i węgierskiego, zawierająca w sobie jego czyny wojenne w czasie konfederacji barskiej; wygnanie jego najprzód do Kazanu, potem do Kamczatki; waleczne jego z tej niewoli oswobodzenie się ...</i> Ed. nowa, tomów 4. Warszawa, w drukarni Gazety Warszawskiej i succ. Tomasza Le Brun, 1806.	4	1
4. Biesiekiński Justyn (tłumacz), <i>Francuzi w Tyrolu, zdarzenie historyczno-wojenne w r. 1805. Dzieło teatralne z franc. przełożone przez ...</i> Wilno, Zawadzki, 1808.	1	4
5. Biesiekiński Justyn, <i>Historia generała Dessaix, z notami, uwagami i anegdotami jego tyczącymi się, z franc. na polski język przełożona przez ...</i> Wilno, Zawadzki, 1810.	1	1
6. Błotnicki Franciszek Ksawery, <i>Rocznik teatru polskiego we Lwowie od 1 styczn. 1822 do 1 styczn. 1823, z wyszczególnieniem nowych dzieł dramatycznych, granych w latach 1818 do 1821, poświęcony opiekunom sceny polskiej przez ...</i> Lwów 1823.	1	3
7. Bohomolec Franciszek, <i>Życie Jerzego Ossolińskiego Kancelerza Wielkiego Koronnego Lubelskiego ...</i> 2 tomy. Warszawa, w drukarni Nadwornej J.K. Mci, 1777.	1	1
8. Bykowski Ignacy, <i>Nelson i p. Blanford. Powieść angielska przez Ign. Bykowskiego porucznika wojsk rosyjskich.</i> Wilno, druk. XX. Pijarów, 1799.	1	1
9. Callières Franciszek, <i>Prawdziwa polityka ludzi szlachejnych przetłumaczona z franc. na ojczysty język.</i> Warszawa, w Drukarni J.K.Mci i Rzpłitej XX Scholarum Piarum, 1788.	1	2
10. Chateaubriand Franciszek August, <i>Duch wiary chrześcijańskiej, czyli jej piękności i zalety.</i> Wydanie skrócone do użycia młodzieży przez ... przełożone z franc. przez Ksaw. Giżyckiego i Ga.B. 2 tomy. Wrocław, druk Wilh. Bogum. Korna, 1816	2	1
11. Chodkiewicz Aleksander, <i>Pisma wierszem i prozą.</i> (Obejmuje tragedie: <i>Katon</i> i <i>Wirginia</i>). T. 1. Warszawa, w druk. przy Nowolipiu, 1817.	1	1
12. Choiseul-Gouffier hr. Zofia, z hrab. Tyzenhauzów, <i>Barbara Radziwiłłówna, romans historyczny z franc. oryginału na język polski przetłumaczony w 2 częściach.</i> Wrocław, Wilhelm Bogumił Korn, 1821.	1	2
13. Choiseul-Gouffier hr. Zofia, z hrab. Tyzenhauzów, <i>Polak na wyspie S. Domingo, czyli młoda Mulatka, romans</i> (tłumaczenie z franc. Joanny Widulińskiej). Warszawa, Zawadzki i Wecki, 1819.	1	1
14. Cuvelier J. Guillaume de Trie, <i>Graf Othoruski, albo Oficer kozacki, komedia w dwóch aktach z niemieckiego ...</i> , tłumaczona przez Michała Bończę Tomaszewskiego. Janów, w druk. Konstant. Kołyczewa, 1809.	1	2
15. Czartoryska Izabella Fortunata z Flemingów, <i>Poczet pamiątek zachowanych w Domu gotyckim w Puławach.</i> Warszawa, druk Banku polskiego, 1828.	1	2

16. Deklaracje zamienione między dworami wiedeńskim, petersburskim i paryskim, względem odnowienia negocjacji o pokój, przedłożone przez pierwszy z tych dworów, 1805.	1	2
17. Dembowski Ignacy J., <i>Hrabia Tyniecki, tragedia w pięciu aktach</i> przez P. J. D. autora tragedii Wanda. Kraków, druk Gröbłowej, 1811.	1	2
18. Dmuszewski Ludwik, <i>Pospolite ruszenie, komedio-opera w 2 aktach</i> wystawiona 1szy raz na teatrze warszawskim d. 1 maja 1807. Warszawa 1809.	1	1
19. Dobrowolski Franciszek, <i>Król zawojowany, czyli Astrea i Tammerlau, tragedia w 4 aktach</i> . Wilno, druk. XX Misjonarzy, 1807.	1	2
20. Feliński Alojzy, <i>Barbara Radziwiłłówna. Tragedia w 5 aktach</i> . B.w.m.dr., 1823.	1	1
21. Gawarecki Wincenty Hipolit, <i>Oblężenie Płocka, rycerskie drama z chórami, marszami, w 3 aktach, z dziejów ojczystych oryginalnie napisana ...</i> Warszawa, autor, druk XX. Piarów, 1817.	1	2
22. Głos obywatela dobrze swej ojczyźnie życzącego, do narodu polskiego za dobrem publicznym, przeciwko prywatnemu i wszelkiej niesłuszności, dla którego w nim rzeczy zebranych wyrazu rymem ułożony i do druku podany. Warszawa (właściwie Grodno), 1809. (Przechodzi historię polską do Stanisława Augusta, każdego króla z osobną wierszem.)	1	3
23. Gołębiowski Łukasz, <i>Wiadomości z historii polskiej dla pensji i szkół płci żeńskiej zastosowane</i> . Warszawa, Zawadzki i Węcki, 1830.	1	4
244. Gurski Walenty, <i>Różne dzieła zamykające w sobie komedie, różne wiersze, bajki, sielanki i ody</i> . 4 tomy. Kraków, druk J. Maja, 1804.	4	1
25. Henry Piotr Józef, <i>Nauki dogmatyczne i moralne o czterech częściach katechizmu chrześcijańskiego ...</i> , z franc. przetł. przez K. D. Walusiewicza, 4 tomy. Warszawa 1792.	4	1
26. Jaworski Kazimierz, <i>Annibal, czyli Miłość ojczyzny, tragedia oryginalna w 5 aktach, cieniem J.O.X.J. Poniatowskiego przypisana</i> . Lublin druk J.K. Pruskiego, 1816.	1	8
27. Jezierski Jacek, <i>Mowa Jaśnie Wielmożnego Jezierskiego, kasztelana Łukowskiego na Sejmie ... 1788 r. powiedziana</i> .	1	1
28. Kadłubek Wincenty, <i>Historia polska skrócona</i> przez ks. F(ranc.) C(zajkowskiego). Łowicz 1803.	1	1
29. Kaliński Wilhelm, <i>Kazania i mowy</i> . Edycja nowa, pomnożona jeszcze nie drukowanymi kazaniami. 2 tomy. Kraków, w drukarni Jana Maja, 1808.	2	1
30. Karpiński Franciszek, <i>Dzieła wierszem i prozą</i> . Ed. nowa i zupełna, wielą pismami od autora pomnożona, z popiersem autora. T. 1. Warszawa, w drukarni XX. Piarów, 1806.	1	1
31. Kiciński Bruno, Morawski Teodor, <i>Orzeł Biały. Dziennik Pol. Hist. T. 1 z 1819 r.</i>	1	6
32. Klonowicz Fabian Sebastian, <i>Dzieła... Z popiersiem autora</i> . 2 tomy. Kraków, J. Czech, 1829.	2	1
33. Książnin Franciszek Dionizy, <i>Poezje</i> . 3 tomy. Warszawa, w drukarni uprzywilejowanej Michała Grölla, 1787.		
34. Kocebue (Kotzebue) August Fryderyk, <i>Hrabia Beniowski czyli Wybicie się na wolność, drama w 5 aktach</i> , z niem. na polski język przełożona (przez pannę Glińską). Warszawa, J. L. Koch, 1807.		
35. Kocebue (Kotzebue) August Fryderyk, <i>Ofiarowanie się na śmierć, drama w 3 aktach</i> , tłum. przez Hiżdeva. Łuck 1803.	1	5
36. Kochanowski Jan, <i>Dzieła wierszem i prozą, z popiersiem autora</i> , 2 tomy, Wrocław, u Wilhelma Bogumiła Korna, 1825.	1	1
37. Kołłątaj Hugo, <i>Prawo polityczne narodu polskiego, czyli Układ Rządu Rzeczypospolitej</i> . Warszawa, nakładem i drukiem Michała Grölla, 1790.	1	1
38. Kondyllak Stefan Bennot (Condillac S.B.), <i>O nauce historii, jako też stosowny dodatek wyjęty z dzieł sławniejszych pisa-</i>		

rzów w wieku zeszłym, tłum. Wincentego Turskiego, w drukarni Wiktora Dąbrowskiego, 1812.

- (W Tomie II. od str. 91 są te dodatki: Montagu: O wzroście i upadku dawnych rzeczypospolit.; J. J. Rousseau: O wolności człowieka; d'Alembert: Rozbiór ducha praw Monteskiego; Ruhlière: Rosja od Piotra I do Katarzyny II; Treść dzieł Fryderyka II; Helwecjusza: O zwojowaniu południowych narodów przez północne; na koniec wyjątki z Czackiego i Krasickiego.)
- | | | |
|---|---|---|
| 39. Krajewski Michał, <i>List Sandomierzanki do Podolanki</i> . Kraków 1784. | 2 | 1 |
| 40. Kralewski Tadeusz, <i>Wiersze oryginalne</i> . Warszawa, druk Zawadzkiego i Węckiego, 1824. | 1 | 1 |
| 41. Kwiatkowski Kajetan, <i>Dzieje narodu polskiego za panowania Władysława IV króla polskiego i szwedzkiego</i> . Warszawa, nakład i druk Glücksberga. | 1 | 3 |
| 42. Laharpe Jan Franciszek, <i>Wolter między prorokami czyli Dzieło o fanatyzmie w języku rewolucyjnym, albo prześladowaniu wznieconym od barbarzyńców osiemnastego wieku na chrześcijańską religię i jej ministrów</i> . 2 tomy, 1816. | 1 | 1 |
| 43. Lelewel Joachim, <i>Dzieje Polski ... potocznym sposobem opowiedział, do nich dwanaście krajobrazów skreślił</i> . Warszawa, drukiem J. Węckiego, 1830. | 1 | 2 |
| 44. Leszczyński Stanisław, <i>Opis podróży z Gdańska do Kwidzyna Króla ... w r. 1734</i> . Warszawa, nakład i druk J. Pukszy, 1824. | 1 | 2 |
| 45. Locke Jan, <i>Książka o edukacji dzieci</i> , z franc. na polski język przełożona. Warszawa 1781. | 1 | 1 |
| 46. Łubińska Tekla z Bielińskich, <i>Karol Wielki i Witykind, drama historyczne we dwóch aktach, wierszem, z muzyką Józefa Elsnera</i> . Warszawa, w drukarni Zawadzkiej, 1808. | 1 | 2 |
| 47. Macquer Filip, <i>Dzieje Rzeczypospolitej Rzymskiej od założenia Rzymu aż do Cesarzów krótko porządkiem lat opisane</i> , z franc. na polskie przełożone, potrzebnymi przypiskami objaśnione ... 2 tomy. Warszawa, Zawadzka wdowa, 1806. | 2 | 1 |
| 48. Majeranowski Konstanty, <i>Kościuszkę nad Sekwaną, opera narodowa w 2 aktach, oryginalnie wierszem napisana, z muzyką F. S. Dutkiewicza</i> . Kraków, nakład Redakcji Pszczółki Krakowskiej, 1821. | 1 | 7 |
| 49. Małachowski Hiacynt, <i>Mowy i pisma polityczne</i> , z portretem autora. Wrocław, Korn, 1809. | 1 | 1 |
| 50. Marcinkowski Kajetan Jaxa, <i>Rzeki polskie, poema, pomniki sławy narodowej opiewające, napisane roku 1821</i> . Warszawa, druk N. Glücksberga, 1826. | 1 | 1 |
| 51. Marylski Eustachy, <i>Wspomnienia zgonu zastużonych w narodzie Polaków</i> . Warszawa, nakład i druk Zawadzkiego i Węckiego, 1829. | 1 | 2 |
| 52. Michelessi Dominicus, <i>Rewolucja szwedzka sprawą Gustawa III, dzisiejszego króla szwedzkiego w roku 1772 utworzona z przydatkiem formy nowego Rządu i pism zaciągających się do tej odmiany</i> . Warszawa, w drukarni J.K. Mci i Rzplitej u XX Scholarum Piarum. | 1 | 1 |
| 53. Mickiewicz Adam, <i>Poezje</i> . 3 tomy. Warszawa, S. H. Merzbach, 1833. | 3 | 1 |
| 54. <i>Mowy wybrane z różnych polskich krasomówców i dziejopisów wyjęte, a ku sławie i pożytkowi Polaków z przydatkiem listów wydane</i> . Lublin, w drukarni J.K. Mci Coll. Societatis Jesu, 1759. | 1 | 1 |
| 55. Naruszewicz Adam Stanisław, <i>Dzieła polityczne</i> . Nowe zupełne wydanie, 2 tomy. Wrocław, u Wilhelma Bogumiła Korna, 1826. | 2 | 2 |
| 56. Niemcewicz Julian Ursyn, <i>Bajki i powieści</i> . Ed. druga do której przydane są nowe i nie wydane jeszcze bajki, powieści, dumy i inne rymy. 2 tomy. Warszawa, nakład i druk N. Glücksberga, 1820. | 2 | 2 |

57. Niemcewicz Julian Ursyn, *Jadwiga, królowa polska, drama muzyczne, we 3 aktach, wierszem przez ... reprezentowane na Teatrze Warszawskim pierwszy raz d. 23 grudnia 1814. Muzyka kompozycji K. Kurpińskiego. Warszawa, w drukarni XX. Piarów, 1814.* 1 2
58. Niemcewicz Julian Ursyn, *Jan Kochanowski w Czarnym lesie, komedio-opera w 2 aktach, wierszem przez ... Muzyka J.P. Kurpińskiego, pierwszy raz grana na Teatrze Warszawskim 1go stycznia 1817 r. Warszawa, w drukarni XX. Piarów, 1817.* 1 1
59. Niemcewicz Julian Ursyn, *Kazimierz W. drama we trzech aktach. Reprezentowane na teatrum warszawskim dnia 3 maja 1792 w rocznicę obchodu ustawy rządowej. Warszawa, w drukarni przy Gazecie Narodowej, 1792.* 1 1
60. Niemcewicz Julian Ursyn, *Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polsce. Z rękopisów, tudzież dzieł w różnych językach o Polsce wydanych, oraz z listami oryginalnymi królów i znakomitych ludzi w kraju naszym. 5 tomów. Warszawa, druk N. Glücksberga, 1822—30.* 4 1
61. *Noworocznik dla dzieci przez wydawcę Ziemiomysła. Warszawa, druk rządowy, 1831 z wizerunkiem Chłopickiego i innymi rycinami, poświęcony pamiętce 29-go Listopada.* 1 1
62. *Obrońca Ludu, do Cesarza Józefa drugiego względem Jego ustawy zakazującej wychodu z kraju, względem jego rozmaitych reform etc. etc., z niem. B. m., 1785.*
63. *Odyniec Antoni Edward, Melitele, noworocznik, z wizerunkiem litogr. J. U. Niemcewicza i prymasa Woronicza. Warszawa, druk Gałęzowskiego, 1830.* 1 1
64. *Orzechowski Stanisław, Dzieła w niektórych przedmiotach pisane. Tłumaczenie z łacińskiego na język ojczysty przez ks. Zygmunta Aleks. Nałęcz z Włyna Włyńskiego ..., z portretem tłumacza. 2 tomy. Wrocław, Korn, 1826.* 2 1
65. *Ossoliński Józef Maksymilian, Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiej o pisarzach polskich, także postronnych którzy w Polsce albo o Polsce pisali, oraz o ich dziełach z rozstrząśnieniem wzrostu i różnej kolei ogólnego oświecenia, jako też szczególnych nauk w narodzie polskim. 3 tomy. Kraków, w drukarni Gröblowskiej Józefa Mateckiego, 1819—1822.* 2 1
66. *Pamiętnik Historyczno-Polityczny i Ekonomiczny. Warszawa 1791.* 1 37
67. *Pelletier P., Zbiór pięknych myśli, wyjętych z dzieł Bossueta, Fenelona, Bourdaloue, Massilona i innych, przez Modesta Wata Kosickiego, filozofii doktora na polskie przełożony. Wydanie wtóre, przerobione i poprawione z stosowną ryciną. Warszawa, nakład i druk Józefa Węckiego, 1826.* 1 1
68. *Pieśni studenckie. Lublin 1821.*
Tego druku nie rejestruje Bibliografia Estreichera. Prawdopodobnie chodzi tu o *Pieśni na codziennym nabożeństwie przez uczniów szkół departamentowych lubelskich śpiewane. Lublin 1812. Pismem Jana K. Pruskiego.* 1 8
69. *Poniatowski Józef, książę, Opis wypadków wojennych w Polsce pod dowództwem Józefa X. Poniatowskiego w r. 1809. Warszawa 1831.* 1 2
70. *Poniatowski Stanisław, książę, O ustanowieniu czynszu powszechnego. Z francuskiego, z portretem autora (Wydanie wspaniałe). Rysunek Angel. Kaufmanowej rytował Pinelli. Warszawa, w drukarni N. Glücksberga, 1819.* 1 5
71. *Radowski Jerzy P.W.R., Prawa rzymskie, czyli Święto dobrej bogini, drama w trzech aktach. Warszawa 1804.* 1 1
72. *Rocznik Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk. T. 3, 1804.* 1 1
73. *Siarczyński Franciszek ks., Obraz wieku panowania Zygmunta*
73. *Siarczyński Franciszek ks., Obraz wieku panowania Zygmunta III króla polskiego i szwedzkiego, zawierający opis osób*

- żyjących pod jego panowaniem, znamienitych przez swe czyny pokoju i wojny, cnoty lub występki, dzieła piśmienne, zastugi użyteczne i celne sztuki, porządkiem abecadła ułożony. 2 tomy. Lwów, druk Józefa Sznajdra, 1828. 2 1
74. Siarczyński Franciszek ks., *Traktaty, konwencje handlowe i zagraniczne ... między Polską i obcymi państwami od r. 1764—1791 ... zawarte ...* Warszawa, w Drukarni J.K. Mci i Rzplitej u XX Scholarum Piarum, 1791. 1 1
75. Sierakowski Wacław Hieronim, *Trwałość szczęśliwa królestw, albo ich smutny upadek, wolnym Narodom przed oczy stawiona, na utrzymanie nieoszacowanej szczęśliwości swojej, z rozkazu J.W.N.Jci księdza ... Arcybiskupa Lwowskiego, przez ks. Szymona Maichrowicza misjonarza Towarzystwa Jezusowego*. Lwów, w drukarni Akademii S.J.R., 1764. 3 1
76. *Sposób powiększenia sił krajowych w Polsce przez popisowe Milicje*. B.m.ir. (1789). 1 4
77. Stroński J. N., *Absalon czyli Żli ludzie litości godni, drama oryginalna w 5 aktach*. Warszawa, druk Wiktora Dąbrowskiego, 1806. 1 1
78. Surowiecki Karol, *Misja łozowego Apostoła czyli Rozprawa między bratem Insynuatorem (Verbanem) i profanem (Religiantem), podzielona na 6 paragrafów, wyjaśniających przedniejsze terminy Bractwa*. Bez w.m.dr. i roku. 1 1
79. Szweykowski Wojciech Anzelm, *Uwagi nad wyższymi szkołami polskimi, w porównaniu do niemieckich i Plan nauk*. Warszawa, druk XX. Pijarów, 1808. 1 1
80. *Upominek dla Polek t. j. Sonety i różne wiersze*. Warszawa 1829. 1 1
81. *Ustawa Rządowa. Prawo uchwalone dnia 3 Maja Roku 1791*. Warszawa, w Drukarni Urzywilejowanej M. Grólla, 1791. 1 47
82. Trembecki Stanisław, *Dzieła poetyczne*. Nowe, zupełne wydanie z popiersiem autora. 2 tomy. Wrocław, W. B. Korn, 1828. 2 3
83. Tybullus Albus, *Elegie i wiersze, jako też inne przypisywane Sulpicyi i innym, z łac. przez J. Moraczewskiego*. Wrocław, nakład W. B. Korna, 1827. 1 1
84. *Tygodnik Polski i Zagraniczny*. Nakł. i red. Brunona Kicińskiego, 1819. 1 1
85. Tykel L., *Dzień ostatni życia nieodżałowanego wodza Polaków Józefa Księcia Poniatowskiego opisany przez naocznego świadka*. Warszawa, druk na Nowolipiu, 1819. 1 2
86. Wanda. *Tygodnik nadwiślański*, wydawany przez Wandę Malecką. Warszawa 1828. 1 3
87. Wężyk Franciszek, *Rzym oswobodzony, scena historyczna we 3ch aktach wierszem, przez ... wystawiona pierwszy raz na teatrze warszawskim, 21 grudnia 1809 r. z okoliczności triumfalnego powrotu wojska narodowego do stolicy*. Warszawa 1811. 1 1
88. Wężyk Franciszek, *Wanda, tragedia w pięciu aktach*. Kraków 1810. 1 1
- Estreicher nie notuje tego wydania.
89. Wichert Michał Ignacy ks., *Nauka dla młodzi jako mają urządzić swe życie, z którego by Bogu Chwała, Ojczyźnie pomoc, rodzicom pociecha, a wieczne wyniknęło zbawienie*. 2 tomy. Łowicz, w drukarni J.O. Xcia Prymasa Arcybiskupa Gnieźnień. 1792. 2 3
90. Wieland Christoph Martin, *Stilpon, rozmowa patriotyczna o wyborze naczelnego Trybuna w Magarze zastosowana do krajów, w których wybory urzędników miejsce znajdują; z źródła niemieckiego przetłóżona na mowę ojczystą przez Klemensa Urmowskiego sędziego apelacyjnego Król. Polskiego*. Warszawa, w druk. Rządowej, 1816. 1 2
91. Wielhorski Michał, *O przywróceniu dawnego Rządu według pierwiastkowych Rzeczypospolitej ustaw*. 1775.

- | | | |
|--|----|-----|
| 92. Wolicki Tomasz, <i>Dumania samotnego młodzieńca, przekładania T. Wolickiego</i> . Edycja nowa. Kraków, druk J. Maja, 1805. | 1 | 1 |
| 93. Wolter Franc. Maria Arouet, <i>Meropa, tragedia w 5 aktach z franc. przez Jana Drozdowskiego</i> . Warszawa, u Tomasza Lebruna, 1803. | 1 | 1 |
| 94. Wolter Franc. Maria Arouet, <i>Semiramis, tragedia w 5 aktach, wierszem polskim przez S. Ch.</i> Warszawa, w drukarni F. A. Rylla, 1830. | 1 | 1 |
| 95. Woronicz Jan Paweł, <i>Sybilla, poema historyczne we czterech pieśniach, z ryciną, z wizerunkiem świątyni Sybilli</i> . Lwów, u Wojc. Niebylskiego. | | |
| Estreicher podaje: „Edycję pod firmą Niebylskiego obmyślił Feliks Bentkowski, a drukował ją nie we Lwowie, lecz w Warszawie”. | 1 | 1 |
| 96. <i>Wybór różnych poezji z rymopisów polskich, dla użytku młodzieży</i> . Warszawa, druk XX. Pijarów. | | |
| Nie podano roku wydania dzieła ani liczby tomów. | | |
| 97. Wyszkowski Michał, <i>Poezje</i> . Wydanie pośmiertne. Z wizerunkiem autora. Życiorys na czele pióra Krystyna L. Szyrmy. Warszawa, A. Gałęzowski i Sp., 1830. | 1 | 1 |
| 98. Zajączek Józef, <i>Zbiór krótki przyczyn i zdarzeń, które spowodowały rozbiór Polski</i> . Warszawa, druk Dąbrowskiego, 1812. | 1 | 2 |
| 99. <i>Zbiór pisarzy polskich</i> . Tomów 19. Warszawa, wydawca Gałęzowski 1828—1833. | | |
| Obejmuje: Pisma Ł. Górnickiego; Pamiętniki Janczara Polaka; M. Reja Żywot pocziwego człowieka; Kronikę Polski St. Chwalczewskiego; Kronikę polską Marcina Bielskiego. | 16 | 1 |
| 100. Zgierski Wincenty Kiszka z Ciechanowca, <i>Złota wolność czyli Aleksander I Cesarz Rosyjski Król Polski, opera w trzech aktach przez ... Wilno, w drukarni XX. Misjonarzy</i> , 1818. | 1 | 1 |
| 101. Żółkiewski Alojzy Gonzaga, <i>Momus</i> , Warszawa nr 829. | 1 | 122 |

Aneks nr 10

STANISŁAWA STREIBLA KSIĄŻKI „ZUPEŁNIE ZAKAZANE”

1. *Les Aventures d'un marin de la garde, prisonnier de guerre en Espagne et en Russie*.
2. Balzac (Honoré de), *Contes philosophiques*.
3. Balzac Honoré de, *Les cent contes drolatiques, collégies ès abbais de Touraine, et mis en lumière par ...* Paris 1833.
4. Boyer Alphonse, *Venezia la bella*.
5. Brucker Raymond, *Le puritain de Seine et Marne*. Paris 1832.
6. Brucker Raymond, *Les sept péchés capitaux*.
7. Casanova de Seingalt Jan Jakub, *Mémoires de Jaques Casanova de Seingalt, écrits par lui meme*. Paris (1826—32).
8. *Chronik der Kaiserzeit*.
9. Drouineau Gustave, *L'ironie*. 1833, 2 vol.
10. Drouineau Gustave, *Résigné*. 1832, 2 t.
11. Dumas Alexandre Davy, *Gaule et France, avec une introduction aux scènes historiques*. Paris.
12. Hugo Victor-Marie, *Lucrèce Borgia. Drame*. Paris 1833.
13. Hugo Victor-Marie, *Marie Tudor. Drame en 3 journées*. Paris 1833.
14. James G. P. R., *De l'orme. Histoire du temps de Louis XIII*, traduit de l'anglais par A. J. B. Defauconpret. Paris 1833, 2 vol.
15. Karr Jean-Baptiste-Alphonse, *Une heure trop tard*. Paris 1833.